49 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1556 Կ. ՊԱԼԻՍ ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՇՈՒԼԻՍ 19 — 1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1906 10 ՀԷՄԱՀԻՒԼ ՄԻԼԻ 1324 — 19 ԹԷՄՈՒԶ 1322

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պալը Ալի Ճատէսի, 38
Թմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی و سیاسی غزیته‌در
صاحب امتیازی: ارمانسی فریه
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գալոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Դուռաներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

ՄԱՐԿՈՍ ԱԳԱԲԵԿԵԱՆԷ

ՀՄՏԱԼԻՑ ՅՕԳՈՒԱԾ ՄԸ

ԿՏԱՒԻ ԵՒ ՏԱՐՕԶԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԱՆ ՎՐԱՅ

Հմուտ մատենագրին այս կարգի խնդիրներու վրայ ունեցած անվիճելի ձեռնհասութիւնը ինքնին ապացոյց մըն է իր վաղուան յօդուածի շահեկանութեանը։

Առեւտրական Կեանքը

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Է ԱԺԱՆՑՆԵԼ ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ

Միսին գինը իջեցնելու համար ժամանակէ մը վեր Քաղաքապետութեան ըրած անգամ մը չանքերը վերջապէս արդիւնք մը ունեցան։ Երեք մեծ վաճառականներ Պոլսոյ քանի մը կողմերը խանութներ բացին, ուր կարելի եղածին չափ ածան գինով միս պիտի հայթայթեն հասարակութեան ու ասով արգելք մը պիտի ըլլան նաև մսավաճառներու չարաշահութեանց։

Այս առթիւ հարցնեն թերեւս ոմանք թէ կ'արժէ՞ այսքան խնամքի ու հոգածութեան առարկայ ընել միսի գինն ու սպառումը, քանի որ միսը թէկուզ մեր մնունդի անհրաժեշտ նիւթերէն մին է, սակայն մինչեւ ատիճան մը կրնանք առանց անոր ըլլալ և մեր պէտքը դեռ ուրիշ շատ մը նիւթերով լրացնել։ Հետեւեալ պատմական իրողութիւնը այդ հարցումին համոզիչ պատասխան մ'է և լիովին կ'արդարացնէ միսին գինը իջեցնելով անոր սպառումը շատցնելու նպատակաւ Քաղաքապետութեան ջանքերը։

Ֆրանսական կառավարութիւնը երբ Հավր-Ռուանի երկաթուղիին չնորհեցին անգլիացի ճարտարագէտներու յանձնեց, այդ առթիւ պատահաբար հարկ տեսնուեցաւ անգլիացի ու ֆրանսացի բանաւորներու խումբեր միասին աշխատացնել։ Այս վերջինները հակառակ իրենց ճիգին, հակառակ զիրենք մտրակող անձնասիրութեան, հազիւ կրնային անգլիացի գործաւորներուն առանց նեղուելու արտադրած գործին կէսին չափ գործ հանել։ Սպառնալիք, խրախոյս, ամենքն ալ ի զուր էին։ Անոնց վրայ աչքի զարնող ֆիզիքական անկարողութիւն մը կար։ Այս մասին խորհուրդ հարցուեցաւ ականաւոր բժիշկի մը որ քննելով երկու խումբերուն առած մնունդին որակը ու քանակը, տեսաւ թէ Ֆրանսացիները ապուր, պանիր, ընդեղէն և շատ հաց կ'ուտէին և ջուր կը խմէին, իսկ անգլիացի բանուորները քիչ հաց և շատ միս կ'ուտէին և գարեջուր կը խմէին։ Խնդիրը պարզուած էր այլևս։ Ֆրանսացի գործաւորներուն ալ տրուեցաւ միեւնոյն մնունդը և քանի մը օրէն անոնք ալ կրցան հաւասարիլ անգլիացի գործաւորներուն և մինչեւ իսկ գերազանցեալ զանոնք։

Ճարտարագործ աշխարհի մէջ ստուգուած իրողութիւն մ'է որ միսով չսնանող գործաւորները նուազ վարձքով կ'աշխատին, որովհետեւ քիչ գործ կ'արտադրեն, մինչդեռ լաւ մնունդ առնող, այսինքն միսով մնանող աշխատաւորները գործի մէջ աւելի տոկուն կ'ըլլան, ձեռքի թէ՛ միտքի աշխատութիւններու մէջ ֆիզիքական ու իմացական աւելի մեծ կորով մը կ'ունենան։ Կը հետեւի ուրեմն թէ միսի խնդիրը և անոր գինն ու սպառումը սերտ առնչութիւն մը ունին մեր աշխատաւորներուն առած մնունդին, անոնց արտադրած գործին և ստացած վարձքին հետ, և թէ հետեւաբար գովելի են միսի գինը իջեցնելու համար եղած աշխատութիւնները։

Հիմա խնդիր է թէ ձեռք առնուած այս միջոցներուն չնորհիւ պիտի կրնա՞նք այսուհետեւ աւելի առատ ու ածան միս գնել։ Այս կէտը խնդրական է։ Միսին սղութիւնը թէեւ Պոլսոյ հասարակութեան մէկ մասին համար անհրապատ, սակայն առեւտրական ընդհանուր տեսակէտով օգտակար է երկրին համար, և բոլորովին անտեղի են այն գանգատները, որոնք կը յայտնուին յանախ այդ առթիւ։ Ինչո՞ւ համար այժմ Պոլսոյ հրապարակին վրայ առաջուան չափ ոչխար չի գար ու միսին գինը սուղ է, որովհետեւ մեր ոչխարներն օտար երկիրներ կ'արտածուին և օտար երկիրներէ ալ այլեւս նուազ ոչխար կը ներմուծենք։ Տնտեսական հայացքով այս պատճառները նպաստաւոր չեն մեր երկրագործութեան ու վաճառականութեան։ Ամէն չանք և զոհողութիւններ կ'ընենք մեր երկրագործական բերքերը, ցորենը, գարին, թիթիրը, եւայլն օտար երկիրներ արտածելու։ Ինչո՞ւ գոն չըլլանք երբ մեր ոչխարն ալ կ'արտածուի։ Օտար ներածումներու դէմ մրցելու համար ամէն երկիր բարձր մաքսեր կը դնէ։ Ինչո՞ւ գանգատինք մենք, երբ առանց այդ միջոցին դիմելու իսկ, ինքնաբերաբար մեր ներածումները նուազին։ Եթէ այս պարագաներու միակ անմպատ հետեւանքը Պոլսոյ հրապարակին վրայ միսին գինը սուղնալը և սպառումը նուազիլն է, անոր ալ դարմանը դժուար չէ։

Տնտեսագիտութիւնը կը սորվեցնէ մեզ որ վաճառք մը ածանցնելու միակ միջոցը անոր արտադրութիւնը շատցնելն է, և անկէց զատ ո և է հնարք ու եղանակ ապարդիւն են։ Բացարձակ ճշմարտութիւն մ'է այս։ Երկրորդ՝ անիկա կը սորվեցնէ մեզ որ ընտանի անասուններու կողմէ երկրի մը հարստութիւնը այդ երկրին բոյսի ու ճարակի արտադրութեան հետ ուղիղ կը համեմատի։ Այս ալ հաստատուած իրողութիւն մըն է, որովհետեւ եւրոպական հրապարակներու վրայ գրէթէ միշտ միսին գինը խոտին դինէն կախում ունի։ Հետեւաբար, երբ առատ ու ածան միս վայելել կ'ուզենք, պէտք է բոյսի ու ճարակի մշակութեան ոյժ տանք, մարգագետիններ հիմնենք։ Եւ արդարեւ չկարծուի որ մեր երկրին մէջ ոչխար չկայ, ընդհակառակն։ Միայն թէ պէտք եղածին պէս բուծանելու և ի պահանջել հարկին դայն հեռաւոր տեղեր չտանելու եղանակաւ մը կրնայ փոխադրելու ճարակը կը պակսի։ Լոկ երկրին կլիմային չնորհիւ միլիոնի չափ տեսակ տեսակ ոչխարներ կը գտնուին միայն Ասիական Թուրքիոյ մէջ։ Եթէ պէտք եղած ամէն տեղերը բաւական տարածութեամբ արհեստական ու բնական մարգագետիններ մշակուին, մէկ կողմէն մեր ոչխարները դիւրաւ մնուցանելու, անոնց միսը պարարելու և աղուտացնելու խնամք տարուի և միւս կողմէ զանոնք առանց դժուարութեան առեւտրական գլխաւոր հրապարակներ փոխադրելը կարելի ըլլայ, այն ատեն թէ՛ մեր Պոլսոյ միսի պէտքը առատութեամբ կը հայթայթուի և թէ մեծ քանակութեամբ ալ օտար երկիրներ կ'արտածուի։

Մասնաւոր ուշադրութեան մը արժանի է այս կէտը։ Մարգագետիններու համար մեր ընելիք զոհողութիւններուն վարձքն ու փոխարինութիւնը ո՛չ թէ մի միայն միսին առատութիւնն ու ածանութենէն պիտի առնենք, թէև ասոնց մնունդի տեսակէտով օ՛րքան կարեւոր ըլլալը իր հետեւութիւններով վերը ցոյց տուինք, այլ ոչխարը իրեն համար տարուած խնամքը արդարացնելու համար ուրիշ շատ մը նիւթեր ունի դեռ։ Ընտանի անասուններու մէջ այս ամէնէն աւելի հաստատաբեր կենդանին ճարտարութեան ու վաճառականութեան առաջնակարգ նիւթեր կը հայթայթէ։ Անոր մորթը, բուրդը, կաթն ու իւղը մեզի հարստութեան առատ աղբիւր մը կրնան ըլլալ եթէ մենք անոր ճարակին հոգ տանինք, այսինքն մարգագետիններ մշակենք։

Գ. ԳԱԼՓԱԳՃԵԱՆ

ՆՐԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Առեւտրական աշխարհը ո՛րչափ ալ դրական գիտութիւններու, դրական սկզբունքներու և գործնական ոգիի համեմատ ուղղ ընթանալ, պիտի չկրնայ ճողոպրիլ տակաւին ենթադրութեան պարագաներէ, որոնց վրայ հիմնուելով է որ յանախ երեւան եկած են առեւտր. աւելի կամ նուազ յաջողութիւններ։

Ենթադրութիւն է օրինակի համար վարկ բանալը կամ որ և է առեւտրականի մը պատիւ տալը և վստահութիւն ընելը։ Վաճառական մը, հիմնուելով անտեսական ինչ ինչ երեւոյթներու վրայ, որոնք նպաստաւոր կ'երեւան իրեն, կը մտածէ թէ կրնայ սա՛չափ գումարի մը վարկ բանալ այս ինչին։ Կրնայ ըլլալ որ իրեն կողմէ վարկ ընդունող մարդը պարտաճանաչ, գործունեայ և պատուախնդիր եղնէ ու իր պարտքերը օրը օրին վճարելով արդարացնէ իրեն մասին ենթադրուած վստահութիւնը։ Նոյնչափ հաւանական է նաև սակայն որ վաճառականին ենթադրութիւնները զինքը խաբեն, վստահելի յանախորդ մը չհանդիսանայ այն՝ որուն վարկ կը բանայ և կը վստահի, և իր պարտքերը չվճարէ։

Ենթադրական վստահութեան սկզբունքն է որ առաջ եկած է առեւտր. վերապահութիւնը։ Վերապահութիւնը վստահութիւն մըն է խօսքի, բացատրութեան կամ գործի՝ ուրիշի մը հանդէպ։ Ամէն մարդ բնականաբար իր առեւտրական գործին վերաբերեալ ոևէ մասնաւոր տեսութիւն չունի՝ զեր հաղորդել իր արհեստակցին։ Առեւտրի մէջ անդադրնապահութիւնը վստահութեան չարաչար գործածութիւն է բացարձակապէս։ Ո՞րչափ արդար կարելի է համարել քեզի ձգուած նիւթական իրի մը ուրիշի մը յանձնումը առանց տիրոջը հրամանին։ Ասոր չատ նման է նաև վերապահումի պարագան առեւտրի մէջ։ Մարգիկ աւելի յաջողութիւն կ'ունենան, երբ վստահութիւն կը ներշնչեն իրենց հետ առեւտուր ունեցողներուն, որոնք անկեղծ ոգիով մը կը դիմեն իրենց։ Եւ մարդկային բարոյականի և ողջախոհութեան այս պահանջը զանց պիտի չանուէր հարկաւ վաճառականութեան մէջ ալ, ուր յանախադէպ են գործի վերապահումները։

Գանի որ վստահութիւնը միշտ գոյութիւն պիտի ունենայ վաճառականութեան մէջ, վերապահութիւնն ալ պէտք է հետեւի անոր։

Այն գործերուն մէջ մասնաւորապէս ուր մրցումը գոյութիւն ունի, վերապահութեան պէտքը զգալի է։ Վաճառականական ապարդիւն ու առեւտրական գործառնութիւնները գերազանցապէս միջոցի կեանքերը չեն։ Որ և է վաճառական, բուն բառով առեւտրական, հոգածու ըլլալու է իր յանախորդներուն գործերը, գնումները, վճարումները և բոլոր գործառնութիւնները իրարու աւանդ պահելու եւ իր արհեստակիցներուն չյայտնելու։ Նոյն իսկ ամէնէն ազէտ յանախորդը արժանապատուութեան վիրաւորանք կը զգայ, երբ իր գործին մէկ վերաբերումը կը հրապարակուի։ Եւ ասիկա այն գերազանց պատճառով որ ամէն առեւտրական ալ իրեն համեմատ ունի մրցողներ։ Հակառակ պարագային, արդիւնքը պիտի ըլլայ խիստ ամպատ և մռնաւոր, վասն զի յանախորդը պիտի ուզանայ, տեսնելով իր առեւտրական գործերուն հրապարակումը։ Ուրիշի մը իրենց տրուած մուրհակի մը, սատարդրութեան մը, աւանդի մը, փոխանակագրի մը, կամ գնուած ու ծախսուած ապրանքներու զիներուն որ և է մէկու մը հաղորդումը ներելի չէ վաճառականութեան մէջ։ Կան պատահաւոր առեւտրականներ, որոնք տոկոսով դրամ առնելով իրենց գործը կը տեսնեն՝ առանց ուզելու որ ուրիշներ գիտնան թէ ապահովի գնած են ապրանքը։

Վերապահութիւնը գործի մէջ չատ մը յաջողութիւններու բանալին ալ կըրնայ սեպուիլ, վասն զի այսօրուան առեւտրական հեւ ի հեւ մրցումին մէջ ամէն մարդ կ'ուզէ գիտնալ թէ ո՞վ ի՞նչ առուտուր կ'ընէ, կը հետաքրքրուի թէ ուրիշներ ի՞նչ եղանակով վաճառականութիւն կ'ընեն։

Ֆիտեմ վաճառականական կամ սեղանաւորական տուներ, որոնց վարիչները կը սիրեն միշտ յեղյեղել հրապարակի վրայ թէ որոնցմէ ի՞նչ առնելիք ունին։ Այս անխոհեմութիւնը անշուշտ պարծենկոտութենէ և տրամախոհութեան պակասէն առաջ կուգայ։

Առեւտրականութեան մէջ վերապահութիւնը կարծուածէն չատ աւելի կարեւոր պէտք մըն է։

Դ. ՕԶԱՆՆԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

"ԾՈՎԱՅԻՆ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ,,

Գրեց՝ Լէոն Հէննըպիք
Փասսաքան
Պրիւսելի Վերաքննիչ Ատեանի առջեւ

×

Պելժիոյ տնտեսական զարգացումը կը ներկայացնէ նո՛յն այն երեւոյթներն ու չահեկանութիւնը, զոր ունին Գերմանիա և Մ. Նահանգները իրենց տնտեսական զարգացման պատմութեան մէջ։ Մինչեւ 1880, Պելժիա ամէն բանէ առաջ աշխատեցաւ արժեցնել իր հարստութեանց բնական աղբիւրները, — հանքածուխ, երկաթ, զինկ, հիւսեւանիթ եւն. և միեւնոյն ժամանակ ապահովեց նորանոր չահատաններ իր անմիջական դրացիներուն՝ Անգլիոյ, Գերմանիոյ և Հոլանտայի քով։ Տնտեսական կազմակերպութեան այս գործը ի դլուխ եկաւ ատիճանաբար և փոքր միջոցներով, իբրեւ հիանալի արդիւնք աշխատութեան, հնարամտութեան և խոհեմութեան։ Պելժիոյը 1880էն ետքն էր որ սկսան վիճակագրութիւնները ուսումնասիրել, և նշմարեցին որ իրենց վաճառականութիւնն ու արտածումը իրենց անմիջական կերպով դրացի երկիրներէն անդին չեն անցներ, թէ իրենց ներքին նաւարկելի ճամբաները ի վիճակի չեն ածանագին փոխադրութիւններ կատարելու, թէ իրենց մեծ նաւահանգիստը՝ Անվէրս՝ հեռու է Հավրի և Համպուրգի կամ Լիվրբուլի ու Պրէմի վիճակը ունենալէ։ Տնտեսական այս նոր պահանջումներուն և անոնց գոհացում տալու անհրաժեշտ ջանքերուն գիտակցութիւնը զգալով, Պելժիոյը տնտեսական աւելի կատարեալ և արդի ժամանակներու առեւտրական պահանջմանց աւելի ընդունակ կազմակերպութեան մը հիմերը բարձրացուցին։ Ամէնէն առաջ ճարտարական ու առեւտրական վարժարաններու բարձրացման ու բարեփոխման ձեռնարկուեցաւ։ Յետոյ, ըստ օրինակի Գերմանիոյ, նոր ջրանցներ աւելցուեցան և արդէն գըտնուածները ընդարձակուեցան, Կանի և Պրուսէլի մէջ ներքին նաւահանգիստներ շինուեցան և Անվէրսի նաւահանգիստը նորանոր կատարելութիւններ ստացաւ։

Պելժիա ընդունակ է առեւտրագէտ և ճարտարօրէն զարգանալու, որովհետեւ աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ նաւանգիստներէն մէկը ունի, ինչպէս նաեւ հանքածուխ, երկաթ, պղպատա, չիմենթօ և մեքենաներ։ Անհատական նախաձեռնութեամբ, որուն ոյժ տուաւ կառավարութիւնը, հիմնուեցան ծովային առեւտրական ընկերութիւններ և առուտուրի վրայ տեղեկութիւն տուող թերթեր։ Նաեւ հաստատուեցան օրինագիծեր ծովային դպրոցներու մասին։ Ամէն տարի 500,000 ֆր. դրամագլուխով չինուեցաւ դպրոց-նաւ մը, որուն սպաները եղան թէ՛ ընտիր նաւագներ և թէ ընտիր վաճառականներ։

Մ. Լէոն Հէննըպիքի գիրքը թէ՛ պատմութիւն և թէ մանաւանդ օրէնսգիտութիւն է։ Ամբողջ գործը կը բաղկանայ չորս հատորներէ։ Առաջինը կը խօսի առեւտրական նաւերու վրայ, երկրորդը՝ անոնց յարդարման վրայ, երրորդը ծովային փոխադրութեանց վրայ և չորրորդը՝ ծովային հարստութեանց վրայ։

Առաջին հատորին սկիզբը պատմական գեղեցիկ յառաջաբան մը կայ, որ Պելժիոյ նախկին ծովային օրէնսգիտութեան պատկերը կը ներկայացնէ։ Գործը զուտ գիտական հանգամանք մը չունի, այլ էապէս գործնական ու այժմեական է և լեցուն է օգտակար տեղեկութիւններով ու ծանօթութիւններով՝ ոչ միայն պելժիական, այլ բոլոր երկիրներու օրէնսգիտութեանց վրայ, բաղդատական ուսումնասիրութեամբ։

ՄԵՏԱՔԻՍ ԵՒ ԽՈՂԱԿԻ ՀԸՊՊԱՐԱԿԸ

Տարւոյն այս եղանակին մէջ գործերու առատութիւն չպատուիր մետաքսի հրապարակին վրայ։ Միայն, արձակուրդի և անգործ եղանակի հակառակ, մետաքսի ու խոզակի գործառնութիւնները ապահովապէս աւելի պիտի ըլլային եթէ ապրանք ունեցողները քիչ մը մատչելի ըլլային։ Ասոր համար է որ գիները երեւէյներ ունեցած չեն։

Մարսիլիոյ հրապարակին վրայ խոզակի ալիմռեռ գործ չեղաւ։ Տրամադրելի ապրանքներէն Էսմիրնէի տեսակը ծախուեցաւ 10.35 ֆր.ի և պարսկական ճերմակ տեսակը 9.45 ֆր.ի։

Միլանի հրապարակը աւելի ոգեւորուած է։ Ամերիկայի հաշուոյն համար չատ գնումներ կ'ըլլան։

Լիոնի մէջ Պրուսայի խամ մետաքսին Ա. տեսակը կ'արժէ 47-47.50 ֆր., Բ. տեսակը 45 ֆր., Սուրիոյ Ա. տեսակը 49 և Բ.ը 47-48 ֆր., իսկ կրկնոլոր Բ. տեսակը 53½ ֆր.։

ԳԱՂԹԱՐԵՐԻ ՀԸՊՊԱՐԱԿԸ

Շամար.— Ծախուեցան 5700 պարկ աստրիական, կենդինարը 82 ղր.ի և 300 պարկ փուչի, 79ի։

Խանուէ.— Ծանանում և վաճառում չեղաւ։

Բրինձ.— Ծախուեցաւ 100 պարկ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ 78

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՀՈՎԱՆՈՅԻ ՄԸ ՍԻՐՈՅՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԷ.

Միս Էլէն չէր խօսէր բնաւ, մութը ծածկած էր անոր դալկացած դէմքը, և կանանչ հողմին սուլումէն տարուբերբ իր բուրվառը կը ճօճէր մերթ ընդ մերթ համբուրելով անոր անուշիկ այտերը ու կանանչին հիւթը ու կարմրին նեկտարը ցանցնելով անոր երբեմն հրեշտակատեսիլ դիմաց վրայ։

—Շուտով կրակ մը վառենք և քիչ մը չորս կողմերնիս տեսնանք, ըսաւ Բօլ Տէրվէլ, յետոյ Միս Էլէնի համար կակուղիկ խոսերէ անկողին մը կը պատրաստենք։

—Շատ լաւ ըսաւ Սըր Դրիդորի և ամէնքը ալ սկսան չորցած ոստեր ժողվել, կրակ վառելու համար։

Ֆրանսացին ընիկներուն յատուկ չուտիկութիւնով մը կայծքարով կրակը վառեց և ուղեւորները բոցերուն լոյսէն կրցան չորս կողմերնին նշմարել։ Յետոյ Բօլ Տէրվէլ խոսի կակուղ շիւղեր և տերեւներ ժողվելով բաւական հանգստաւէտ անկողին մը պատրաստեց Միս Էլէնի համար։ Սըր Ճէյմս Կուպի աղջիկը կամաց մը ուսերուն վրայէն վար իջեցնելով պառկեցուց։

Միս Էլէն երբ աչքերը բացաւ գրեթէ խելքը գլուխն էր, սիրելի հօրը ձեռքը համբուրէլ, և միւսներուն երեսն ի վար չնորհակալութեան անուշիկ ծիծաղներ սրսկելէ յետոյ խոր քունի մը մէջ թաղուեցաւ։ Ուղեւորները կարելի եղածին չափ վրան ծածկելով անոր սա հանդարտիկ քունը չխանգարելու համար մէկ կողմ քաշուեցան։

Խեղճ Մր. Վիլֆրիթի գործը լմնցած էր այլևս, երբ ուղեւորներ միաձայնութեամբ որոշեցին գիշերը թաւուտներուն խորը անցնել, մեր թեթեւաբարոյ մարդուկը պահ մը ցատկտելէ յետոյ ծառին կոճղին տակ քնացաւ, Ֆրանսացին խելացի չունը անդամ անոր շարժուձեւերէն կասկածելով ինչ տեսակ արարած մը ըլլալը, քովէն բնաւ չէր զատուեր։

Ֆրանսացին որ այլևս բոլորովին ապահով էր թէ վանդը փարատած է, առաջարկեց միւս ուղեւորներուն որ իրենք ալ պահ մը քնանան,

—Փոխն ի փոխը կը հսկենք, ըսաւ, ես տակաւին անքուն կրնամ կենալ ժամ մը վերջը մէկերնիդ արթնցնելով ես կը պառկիմ և այսպէս շարունակաբար։

Ասոր վրայ ամէնքը մէկանց պառկելով վայրկենաբար խոր քունի մէջ թաղուեցան, Բօլ Տէրվէլ ալ կրակին քով նստած կը մրափէր, սակայն այն աստիճան յոգնած և ուժաթափ եղած էր որ, վերջապէս քունի ոգիները զայն չրջապատեցին։

Քառորդ մը վերջը ամէնքն ալ մութին մէջ կը խորթային։

ԺԸ

Առտուանց մէջերնուն էն կանուխ արթնցողը Ֆրանսացին եղաւ։ Արեւը ծագած էր, լուսացնցուղ ճառագայթներ կանանչը կը կէտկէտէին, տեսարանը չատ յանկուցիչ էր, անտառի ալխաստիկ սոխակները Միս Էլէի խոտէ անկողինին չուրջը գեղգեղելով կը թռչտէին, մինչ ագռաւներ Մր. Վիլֆրիթի պառկած ծառին ոստերուն վրայ կը կռկռային։

Ֆրանսացին երբ աչքերը բացաւ, առաջին ցոլքը կաթեց բիբերուն մէջ. ընդոստ ցատկեց, ժամանակը բաւական սահած անցած էր, ինքնիրեն սրտնեղեցաւ և վայ կարգաց իր անխոհեմութիւնը վրայ, բաբեբաղդաբար քունները նուն մէջ Աստուած պահած էր զիրենք։

Ուղեւորները դեռ կը քնանային։ Փիլոթ գլուխը անկեց և երբ տեսաւ իր սիրական տիրոջ արթնցած ըլլալը անոր մօտեցաւ և սկսաւ իր գանգուր մազերը սրունքներուն քսել։ Բօլ Տէրվէլ առանց մէկը արթնցնելու չոր ոստեր ժողվելով նոր կրակ մըն ալ վառեց, բայց դէմքին վրայ թախիծի հով մը կար, տարօրինակ ձայն մը կարծես վանդի մը հաւանականութիւնը կը գուժէր, ամէնէն վախնալու կէտը սա էր որ, չէր գիտէր թէ անտառին ո՞ր կողմը կը գտնուէին և եթէ ճամբանին շարունակեն ո՞ւր պիտի հասնին, որովհետեւ խոտ խաչող մինչեւ կրնուած միջոցին ժամացոյցին շղթային ծայրը կախուած կողմնացոյցին սլաքը կտրած էր։ Հիմակ որ անտառին մէջ անհետեւեթ ծառերէ և թաւ թուփերէ դատ ուրիշ ոչ ինչ կարելի էր նշմարել, Բօլ կը խորհէր թէ արդեօք Բասանկօ հասնելու հնար ինչ ուղղութեան կարելի էր հետեւիլ։ Պահ մը խորհեցաւ թէ ուղիղ ուղղութեամբ ուղղուիլ, սակայն նկատելով որ անօգուտ էր և մանաւանդ Միս Էլէնի նման դիւրագրգիռ աղջիկ մը նորէն դողերու պիտի մատնուէր, ետ կեցաւ այս խորհուրդէն, ամէնէն աղէկը Սըր Ճէյմս Կուպի և Դրիդորի Շորթի հասկնալով, անոնց հետ միասին խորհրդակցիլն էր։ Հետեւաբար անոնց մօտենալով կամաց մը ձայնեց և արթնցուց։

Երկու երիտասարդները երբ քնոյ թմրութիւնը անցուցին, Ֆրանսացին խօսք առնելով,

— Հիմակ, սիրելի բարեկամներս ըսաւ, ես բոլորովին չուարեցայ մնացի պէտք է ժամ առաջ սա դժոխային վայրէն ազատինք գետին եղերքը հասնելու համար, հոն կարելի է չուտով Բասանկօ երթալու միջոցներուն վրայ խորհիլ, սակայն չեմ գիտեր թէ արդեօք քանի օրէն պիտի հասնինք գեղեցիկ տեղերքը գտնել։

—Քանի որ Միս Էլէն սա ահարկու փորձանքէն ազատեցաւ այլևս վառնդ չկայ քսելէ, որպէսի տեւէ թող տեւէ, հարկաւ պիտի հասնինք։

(Շարունակելի)

լիզոն և 200 պարկ եգիպտական։ Բիզոնին Բ. տեսակին պարկը կ'արժէ 43½ ֆր. և եգիպտականին խազվին 86 զր.։

Իզմ.— Ծախուեցաւ 300 տակառ Միխալեի ապրանք, քիլոն 4—4½ զր.ի մէջ միջին 21 զր.էն։

Օճառ.—Ծախուեցաւ 600 պարկ կրետական օճառ, քիլոն 105—108 փր.ի, լ. օսմ. 109էն։

Մոմ.— Ծախուեցաւ 100 մնտուկ պելժիական, 11 քիլոնոց մնտուկը 59½-60ի. 10 քիլոնոցը 46ի, 7½ը 38ի, 8ը 40ի, 3½ը 17½ի։

ՍԻՄՈՆ ԶԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Միջազգային Կացութիւնը

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻՈՅ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ

Սթանտարտի բարիզեան թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ.—

Մեծին Բրիտանիոյ Նաւային եւմաւոյցին համար առաջարկուած զեղչերուն մանրամասնութիւնները դեռ հոս չեն հասած, բայց արդէն իսկ մեծ զարմանք պատճառած է այն լուրը թէ Անգլիոյ առաջին պաշտպանութեան գծին վրայ կատարուած ծախքերը պիտի զեղչուին, և Պէնըրմէնի կառավարութեան քաղաքական ուղղութեան իբրեւ նշան համարուելով, մտահոգութիւն առաջ բերած է Ֆրանսացիներուն մէջ։ Հոս այնպէս կը մտածուէր թէ ծովային նախարարութեան մասնագէտ խորհրդականներուն կարծիքը պիտի յաղթէր Դաշինքին արմատական անդամներուն բաղձանքին, որ է՝ Անգլիոյ նաւային գերակշռութիւնը վտանգել։

Հետեւաբար այս իրիկուն եկած լուրին վրայ Ֆրանսացիներուն յուսախաբութիւնը մեծ է։ Մեծ է՝ որովհետեւ ցոյց կուտայ թէ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնը որոշած է գործադրել ինչպէս նաեւ քարոզել զէնընկէցութեան վարդապետութիւնը, զոր Ֆրանսացիներուն ամենամեծ մասը աղետալի կը համարի։ Այս վարդապետութիւնը աղետալի կը համարուի որովհետեւ Գերմանիա՝ որուն զինուորական ուժը յարատեւ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան, պիտի չուզէ հետեւիլ բրիտանական օրինակին, և հետեւաբար ամէն ժամանակէ աւելի երկիւղալից պիտի ըլլայ։ Ասկէց զատ, Ֆրանսացիք կը վախնան որ բրիտանական կառավարութեան այս գործողութիւնը իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ Ֆրանսայի մէջ հակազինուորական գաղափարներուն վրայ, և աղգային պաշտպանութեան ոյժերը իրենց ամբողջութեամբ պահպանելու մասին ֆրանսական կառավարութեան որոշման վրայ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ներկայ կացութիւնը նպաստաւոր չի նկատեր ազգային պաշտպանութեան վրայ խնայողութիւն ընելու, և պիտի հաղորդի հետեւաբար Բրիտանական Դաշինքին ցաւալի որոշումին։

Զէնընկեցութեան Վտանգները

Սթանտարտի թղթակիցը կը շարունակէ.— Այսօր Ֆիկարոյի մէջ, Մ. Լոթիէ Թանի օրինակին հետեւելով, կը յարձակի Սըր Հէնրի Բէմպէլ Պէնըրմէնի և իր կառավարութեան քանի մը անդամներուն բռնած դիրքին վրայ, զոր խաղաղամոլութիւն կը կոչէ։ Կ'ըսէ որ այդ պարոնները կ'երեւի թէ բոլորովին խելքերնին տուած են գերմանացի խմբագիրներուն այցելութեան առթիւ արուած հայկերոյթներուն, առանց ուշադրութիւն տալու որ Գերմանիոյ պատասխանը դեռ հասած չէ, և թէ անոր պատասխանը ո՛րքան նիհար պիտի ըլլայ։ Գերմանիա ինք առաջինը եղաւ եւրոպական Տէրութեանց մէջ զինուորական ահեղ պատրաստութիւններ ընելու, և իւրաքանչիւր հայրենասէր գերմանացի միտքը դրած է պահպանել այդ զինուորական դիրքը։

Այսպէս, անգլիական կառավարութեան ընթացքը ուղղակի քաջալերութիւն մըն է Գերմանիոյ համար։ Ֆրանսա վերացական խորհուրդներու մէջ ընկղմած, Անգլիա եւս իր նոր Դաշինքին վարչութեան տակ զէնընկէցութեան խորհուրդներով զբաղած, Գերմանիա հիմա կարող է իր բոլոր ուժը կեդրոնացնել իր ազդեցութիւնը աւելցնելու։ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Սըր Էտուարտ Կրէի ինչ կը խորհի այս ամէնուն վրայ, կը հարցնէ Մ. Լոթիէ։ Արտաքին գործոց նախարարը ինչ կը խորհի Վարչապետին վրայ, որ կը յուսայ խաղաղութիւն տարածել ճառերով, ինչ կը խորհի երմտական նախարարին վրայ, որ կը մերժէ վարկ տալ Նաւատորմին համար, ինչ կը խորհի պատերազմական նախարարին վրայ, որ կը տկարացնէ Անգլիոյ պաշտպանողական զօրութիւնը ա՛յն կարծիքով թէ Մեծն Բրիտանիա պէտք է ուրիշներուն օրինակ ըլլայ։ Մ. Լոթիէ սակայն կը վերջացնէ թէ Անգլիա տակաւին մերկ չէ իր թշնամիներուն առջեւ, և պիտի չպարէ Սրմատականներուն սրինգով։ Հակառակ Վարչապետին և եւմտական նախարարին, ծովակալ Ֆիշըր պիտի ունենայ իր զրահաւորները։ Սըր Հէնրիի ճառերը Մեծն Բրիտանիան Փոքրիկ Անգլիա մը պիտի չշինեն և ապահովաբար դարձի պիտի չբերեն Գերմանիան։ Միակ չարիքը զոր այդ ճառերը կրնան ընել՝ Ֆրանսայի համար է և Ֆրանսայի մէջ։ Որովհետեւ հակառակ այդ ճառերուն Անգլիա իր ո՛չ զինուորական և ոչ նաւային ուժերէն բան մը պիտի չկորսնցնէ, այլ Ֆրանսացիք թեթեւութեամբ թերեւս առաջ տանիլ ուզեն զէնընկէցութեան նման անգործնական գաղափար մը։

Սթանտարտ անգլ. կառավարութեան ծրագրին վրայ խօսելով կ'ըսէ.—Մեծին Բրիտանիոյ նաւային քաղաքականութիւնը եղած է շատ տարիներէ ի վեր երկու ծովային Տէրութեանց ուժերէն զերազանց նաւային ոյժ մը ունենալ։ Բայց ցաւալին ա՛յն է որ այս վարդապետութիւնը չվոթ կերպով կը մեկնուի։ «Երկու Տէրութեանց չափ»ին նաւային իշխանութեանց կողմէ տրուած նշանակութիւնը սա՛ է թէ Բրիտանական Նաւատորմիղը պէտք է հաւասար ըլլայ ո՛և է երկու Տէրութեանց նաւային միացեալ ուժերուն, մէկ երրորդի հաւասար գերազանցութեամբ։ Արդ, կարճ խօսքով, Բրիտանական Նաւատորմիղը պէտք է մէկ երրորդ չափով աւելի զօրաւոր ըլլայ քան ո՛և է երկու օտար Տէրութեանց միացեալ նաւատորմիղները։ Ներկայ Դաշինքը իր կուսակցական քաղաքականութիւնը քշելու համար, «Երկու Տէրութեանց չափ» բացատրութիւնը կը գործածէ հաւասարութիւն նշանակելու մտքով։ Հետեւաբար սխալ և չվոթ ուղղութեան կը տանի այս գաղափարը։ Մինչեւ հիմա ո՛և է երկու օտար միացեալ նաւատորմիղներուն վրայ թեթեւ գերազանցութիւն մը ունինք, բայց տակաւին բուն «Երկու Տէրութեանց Չափ»ին հասած չենք։ Լորտ Պրասիի Տեղեկագրին համեմատ, Մեծին Բրիտանիա այս միջոցիս ունի 56 զրահաւոր իւրաքանչիւրը հինգ հազար թոնոյէն աւելի և 23 տարուան (ընդունուած սահմանը) հնութիւնէն պակաս։ Ֆրանսա ունի 28, Գերմանիա 17։ Ո՞ւր է մէկ երրորդի գերազանցութիւնը։ Կառավարութիւնը որոշած է շինել եւրեք առաջնակարգ զրահաւորներ Տրեսնոթի տեսակէն, փոխանակ չորսի։ Ֆրանսա միեւնոյն ատեն կը պատրաստուի շինել երեք առաջնակարգ զրահաւորներ, Գերմանիա երկու, և Ռուսիա ութը։ Գերմանիա, ասկէց զատ, չինելու վրայ է վեց զրահապատ յածանաւեր և քառասունի չափ Թորփիլա-հալածներ։ Հետեւութիւնը ակներեւ է։ Ասկէց զատ, պէտք է նկատի առնենք որ Տէրութեանց մէջ մինակ մենք մեր ուսելիքը և խամ նիւթերը բաց ծովերէն կը ստանանք, հաղարաւոր մղոն առեւտրական ճամբաներէ, որոնք կրնան միշտ նշանակ ըլլալ հաւանական թշնամին կամ թշնամիներուն յարձակման։ Անգլիական նաւատորմը կրկին պաշտօն ունի.— Նախ պիտի արգիլէ արշաւանքը, և ամբողջ ծովերու վրայ պիտի պաշտպանէ վաճառականութիւնը եւ բրիտանական ստացուածները։ Ծովակալ Հօրնպի հաշիւ ըրած է որ այս նպատակին համար հարկ եղած զրահապատ յածանաւերուն և լրանաւերուն թիւը առնուազն յիսուն պէտք է ըլլայ։ Մենք ունինք հաղիւ 47 տրամադրելի, և ասկէց զատ 89 յածանաւ, որոնք կրնան գործածուիլ վաճառականութեան պաշտպանութեան համար։ Ծովակալ Սըր Սիբրիրն Պրիճ, պատերազմի ժամանակ ուսելիքի և խամ նիւթի մթերքին վրայ խորհրդակցելու համար կազմուած արքայական յանձնաժողովին առջեւ իր վկայութեան մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա 50 % թուական առաւելութեան մը պէտք ունի բաղդատմամբ վաճառականութեան վրայ յարձակող թշնամի յածանաւերուն։ Բրիտանական յածանաւերուն թիւը բաղդատելով երկու օտար Տէրութեանց միացեալ ուժերուն հետ, կը տեսնենք որ տակաւին 40 յածանաւի ալ պէտք ունինք։ Թրաֆալկարի տարին երեք հարիւր յիսուն զանազան մարտանաւեր ունէինք, այսու հանդերձ Նէլսընի և իր ծովակալներուն գլխաւոր գանգատը թեթեւ մարտանաւերուն անբաւականութիւնն էր։

Այս պարզ և ակներեւ իրողութեանց առջեւ, կառավարութիւնը ինչպէս կրնայ ենթադրել թէ «Երկու Տէրութեանց Չափ»ը պահուած է։ Մը. Պալֆուր իրաւամբ կ'ըսէր անցեալ օր.— «Միակ և միմիայն մէկ պարտականութիւն ունինք — մեր նաւային և ցամաքային ոյժը ա՛նքան զօրաւոր ընել որքան կը պահանջուի պաշտպանելու մեր բոլոր չափերը թէ՛ ներքնապէս և թէ արտաքուստ»։

Տէյլի Թելեկրաֆ եւս հետեւեալը կը գրէ.—Ո՞վ կ'ըսէ Անգլիոյ Վարչապետին թէ Ֆրանսա պիտի որոշէ չշինել 18,000 թոնոնոց վեց զրահաւորները, որոնք յառաջիկայ չորս տարուան մէջ պիտի աւարտին։ Գերմանիա յառաջիկայ տասը տարիներուն մէջ Տրեսնոթի տեսակէն 18 մարտանաւ չինելէն ետ պիտի կենայ արդեօք, Ռուսիա իր նաւատորմին վերակազմութենէն պիտի հրաժարի՞ արդեօք, Միացեալ Նահանգաց ժողովուրդը պիտի լքանէ՞ արդեօք նաւային անզուգական ծաւալման իր քաղաքականութիւնը։ Օտար երկիրներու մէջ դէպքերու ընթացքին հանդարտիկ դիտող մը երբեք չի կրնար սպասել որ այսպիսի արդիւնքներ հետարաքրքրութեան սահմանին մէջ ըլլան։ Իւրաքանչիւր նաւատորմիղ Տէրութեան մը քաղաքականութեան խորհրդածուած բացատրութիւն է, և ունայնամտութիւն միայն կարելի է յորջորջել երբ Անգլիոյ մէջ կը խորհին թէ Պիւտճէի հաշիւներուն համար կատարուած զեղչերը նմանութեան մրցում առաջ պիտի բերեն Եւրոպայի և Ամերիկայի մայրաքաղաքներուն մէջ։ Բարեբախտաբար, բրիտանական նաւատորմին անպարտելիութիւնը, չնորհիւ անցեալին զոհողութիւններուն, ապահովուած է։ Բրիտանական ժողովուրդը լիովին գիտակ է թէ Տրեսնոթը ապագային մարտանաւն է, որ 10,000 եարտա հեռուէն կը կռուի, մինչդեռ հիմակուան զրահաւորները 6000էն 7000 եարտա հեռուէն կրնան կռուիլ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱՒԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ.— Ծովակալ Ֆուռնիէի 43 զրահաւորներէ և յածանաւերէ բաղկացեալ նաւատորմիղը չորեքշաբթի օր յարձակեցաւ Թուլոնի վրայ։ Այս նաւային ոյժը երեք մասերու բաժնուած էր։ Մին՝ ծովակալ Ֆուռնիէի հրամասարութեան տակ, պաշտօն ունէր Թուլոնը պաշարելու, և երկրորդը՝ հրամասարութեամբ ծովակալ Սիկոնի, դիւրացնելու պաշարման գործողութիւնները, ծովածոցը բռնելով կամ Թուլոնի պաշտպան նաւաբաժինը ջնջելով, որ երրորդ մասն էր հրամասարութեամբ ծովակալ Թուշառի։ Այնպէս մը կարգադրուած էր որ գիշերը երկու նաւաբաժինները պիտի փութային դէպի պաշարման գիծը, մինչ երրորդը պիտի փութար ասոնցմէ առաջ Թուլոն հասնիլ և յանկարծակիի բերել յարձակողները։

Երկու գործողութիւններն ալ փայլուն կերպով կատարուեցան։ Պաշարման գծին ընդդիմակաց նաւաբաժիններէն մին թշնամին թորփիլահալածներուն ուշադրութիւնը հրաւիրեց, և բերաւ զանոնք ցամաքային բերդերուն կրակին տակ, մինչ երկրորդը յարձակեցաւ զրահաւորներուն վրայ։ Երրորդ նաւաբաժինը ո՛չ նուազ յաջողեցաւ պատսպարելու ծովակալ Թուշառի մուտքը, և վնասելու անոր դէմ յարձակողները։ Ըստ կանոնի թորփիլանաւ մը պէտք է մինչեւ երեք հարիւր եարտա թշնամիին մօտենայ և ինքնուն երկայրկան ատեն մնայ, որպէս զի յաջողի նկատուի։ Տանը հինգ անգամ այսպէս պատահեցաւ։ Միջերկրականի մուս կողմը ռազմափորձեր կատարուեցան նաեւ Պիզէրթայի (Սիկիլիոյ մօտ) շուրջ։ Նաւատորմիղը առանց լոյսի ծովեզերքին մօտեցաւ, և թնդանօթներով զօրք ցամաք հանեց դժուարին պարագաներու մէջ խոր խաւարի մը ժամանակ։ Թնդանօթները, թուով 14, բաւական տեղ ներսերը տարուեցան, 900 ոտք բարձր բլուրի մը գագաթը։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ.— Ճաբոնի պատերազմական նախարարը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կը պատուիրէ ամէնուն պահպանել խաղաղութեան զինուորական գաղտնիքները, ինչպէս կ'ըլլայ պատերազմի ժամանակ։ Կ'ըսէ թէ վերջերս քանի մը գաղտնիքներ երեւան հանուած են։

ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՄԷՋ.— Թոքիոյի Պաշտօնաթերթը կը ծանուցանէ թէ Իցուֆուշիմա յածանաւին երկրորդ հրամատար Նաւապետ Իչիքաւա Սաղէպօյի հիւանդանոցը տարուեցաւ և նոյն մարտանաւերուն առաջին մեքենավար Քաւայ եւս պաշտօնանկ եղաւ։ Ասոնք իրարու հետ կռուեր են, և վերջինը քանի տեղէ վիրաւորած է առաջինը, որ հիմա ծանր վիճակի մէջ է։ Կռիւին պատճառը յայտնի չէ։ Նաւապետ Իչիքաւա հանրածանօթ նաւային սպայ մըն է, և մասնակցեցաւ Բորթ Արթուրի ծակը գոցելու երկրորդ գործողութեան։ Մեծ պատուանշանի արժանացած է։ Կ'ըսուի թէ հիւանդանոցին մէջ մեռած է։ Ոճրագործը զինուորական դատարանի առջեւ պիտի հանուի։

ՃԻՆԻ ՇԻՄԲՕ կը ծանուցանէ թէ մարտանաւը աւստրալիական ջուրերէն կը դառնար, և կռիւը տեղի ունեցաւ Սիկաբուրի առջեւ։ Նաւապետ Փիլքաւա ճարակ կը խաղար տեղական մը հետ, երբ Քաւայ սենեակ մտաւ և վիրաւորեց։ Քաւայ իր աջ ձեռքին երկու մատները կտրեց կռուելու մէջ։ Ցետոյ իր սենեակը քաշուեցաւ անձնասպան ըլլալու կոկորդը կտրելով։ Բայց չյաջողեցաւ։

ԱՄԵՐԻԿՈՒՀԻՆԵՐՈՒՆ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ.—Պատուոյի (Հնդկաստան) Մահարաճա Կէքվար Միացեալ Նահանգաց զանազան կողմերը պտտելէ և շատ մը հաստատութիւններ ուսումնասիրելէ վերջ, անցեալ օր Նիւ Եորքէն ճամբայ ելաւ Անգլիա գալու համար։ Հնդիկ իշխանը ընդհանրապէս ամերիկեան ժողովուրդին համակրութիւնը կը վայելէր զարմացում յայտնելով տեսած մարդոց և տեսած բաներուն վրայ։ Վերջին պահուն սակայն անխորհուրդ խմբագիր մը հարցուց անոր.— «Արդ, Բարձրապատիւ Տէ՛ր, ինչ է ձեր կարծիքը ամերիկեան կնոջ մասին։» Խմբագիրը կը սպասէր որ իշխանը սա՛ պատասխան պատասխանը պիտի տայ թէ, «Աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ, աղուորիկ, բարձրահասակ, համաչափ, վայելչագեստ կինը Ամերիկուհին է»։ Սովորութիւնը կամ, քիչ մըն ալ, չողոքորթութիւնը այսպիսի դատաստան մը ներելի կ'ընէ, բայց, աւա՛ղ, Մահարաճան անգութ էր, ճշմարտախօս ըլլալուն համար, որովհետեւ պարզապէս պատասխանեց.—

«Անկեղծօրէն պիտի ըսեմ ձեզի։ Ամերիկացի կինը համարձակ, անկախ, և իր անձին տէրն է, բայց դժբախտաբար ես չտեսայ ա՛յն գեղեցկութիւնը՝ որուն վրայ շատ բաներ լսած էի։ Ձեր կիներուն սքանչելի գեղեցկութեան վրայ շատ բաներ գրուած են և շատ բաներ ըսուած են։ Այս գեղեցկութիւնը չտայ, թէեւ անկախ, հաճելի կնոջական տիպար մըն է։

Ամերիկեան բոլոր թերթերը իշխանին խօսքերը մէջ կը բերեն, սա՛ վերնագիրը դնելով.—«Հնդիկը կոյր է։» —Արդեօ՞ք։

ԲԺՇԿԻ ՄԸ ԴՈՐՄՆԱԿԱՆԸ.— Վիեննայի մասնաւոր ապաքինարանի մը մէջ դէպք մը պատահեցաւ, որ անշուշտ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի բժշկական աշխարհին կողմէ։ Վիեննայի Համալսարանին վիրաբուժութեան ուսուցիչ Պառոն Այղելսպերկ երկու ծանր գործողութիւններ կրեց, որոնք չորս ժամ տեւեցին։ Ցետոյ հրաման տուաւ գործողութեան սեղանը դարձեալ պատրաստել երրորդ գործողութեան մը համար, յայտարարելով որ ժամանակէ մը վերջ իրեն վրայ կուրաղեստակի նշաններ կը զգայ, և վիրաբուժական դարմանը անհրաժեշտ է անսոը չծաւալելու համար։ Բժիշկներուն անստանմութիւնը հաստատեց բրոֆէսորին յայտարարութեան ճշդութիւնը, և ամբիծապէս գործողութեան ձեռնարկուեցաւ յաջողապէս։ Պառոնը աչակերտն է Բրոֆ. Պիլրոթի, և Վիեննայի Համալսարանին իբրեւ վիրաբուժութեան ուսուցիչ յաջորդն է ուրիշ նշանաւոր աստղաբանաձեւ վիրաբոյժ Բրոֆ. Ալպէրթի։

ԿԾՄԻ ՄԵՌՆՈՂԸ, — Ռբսկ Սէյզ իր կասկին մէջ մասնաւոր տրամադրութիւն մը դրած է, կերպով մը յորդորելու իր կինը որ բարեգործութեան համար իր միլիոններէն տոլար մը անգամ չտայ։ Ահա այս տրամադրութիւնը.— «Բացարձակապէս և խստագոյնս միլիոններս»։

ԲԺՇԿԻ ՄԸ ՎԱՐՁՔԻ.—Տր. Ֆրանք Պիլլինկս, որ Շիքագոյէն Նիւ Եորք գնաց դարմանելու հանգուցեալ միլիոնատէր Մարշալ Ֆիլտի հիւանդութիւնը 5000 անգլ. օսկի կը պահանջէ եօթը օր հիւանդին մօտ գտնուելուն իրեւ վարձք, թէեւ գործողութիւն ընելու հարկ չտեսնուեցաւ։ Ամերիկայի մէջ բժշկի մը համար ամէնէն մեծ այցեգինն է սոսկա։

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՈՂՋԿՈՂՆ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ՄԱՆՉԵՐՈՒ
ԵՒ
ԵՐԿՍԵՌ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ
Բանկալրի
Գրդ. ՏԱՐԵՇԵՐԶԱՆ
Վարժարանիս Գրդ. տարեշրջանին վերամուտը, յետ ամառնային արձակուրդի, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Օգոստոս 28ին և դասախօսութիւնները նոյն օրը պիտի սկսին։
Կը հրաւիրուին աշակերտաց ծնողքը և նոր աշակերտ տալ փափաքողները, այցելել վարժարանս և տեսակցելով Տնօրէնութեանս հետ արձանագրել տալ իրենց որդիները յաշակերտութիւն։
Կ'ընդունուին նաեւ այցելու աշակերտուհիներ. ձեւագիտութեան, նկարչութեան և ուսման ո՛և է ճիւղի համար։
Աշակերտաց և աշակերտուհեաց արձանագրութիւնները կը սկսին Օգոստոս 1ին և տեղի կ'ունենան ամէն օր կէս օրէ առաջ։
Հիսնադիր-Տնօրէն
Ե. Դ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
18 Յուլիս 1906 1—12

ՔՐՈՆԻԿ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երէկ իր ընակարանէն Պատրիարքարան իջաւ, ուր մինչեւ ժամը ութը աշխատելէ ետք Բ. Դուռը գնաց և այցելեց Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Պետական Խորհրդոյ Նախագահին և Ներքին գործոց Նախարարին։

ՎԱՍԵՄ. ԴԱԲՐԻԷԼ ԷՖ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ երէկ առաւօտ Բերա, Ս. Պետրիարք Հօր ընակարանը երթալով այցելութիւն տուաւ Ն. Սրբազնութեան։

Ա.ԶԳ. ՀԻԱՆԴԱՆՈՑԻ պետ-յիսարաբոյժ Տօքթ. Լուիճի Մոնճէրի անցեալ ուրբաթ օր իր վերջին այցելութիւնը տուաւ Հիւանդանոց։ Ցետոյ մեկնելու պահուն բժշկական մարմնէն և Տնօրէնութենէն հրաժեշտ առաւ։ Տօքթ. Լուիճի վաղը Միլան պիտի ուղեւորի։ Տօքթ. Մոնճէրիի յաջորդ կարգուեցաւ Տօքթ. Պողոսեան էֆ., որուն օգնական տրուեցաւ Տօքթ. Հրանտ Արսլանեան։

⁂ Կը լսենք թէ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Տօքթ. Լուիճիի գիր մը պիտի յանձնէ նոյն հաստատութեան մէջ իր ութը տարուան բարեւոք պաշտօնավարութեանը համար։

⁂ Հիւանդանոցին մէջ այս օրերս ջուրի խիստ պէտքը կայ. ջուրի այս նուազութիւնը գրեթէ երեք չաբաթէ ի վեր կը տեւէ։ Հոգաբարձութիւնը վերջնականապէս որոշած է որ ջուրի այս չգոյութիւնը բառնալու համար, հաստատութեան մէջ գտնուած արդի ջրհորը կատարեալ կերպով մաքրուի և ոչ թէ դուրսի պարտէզին մէջի ջրհորէն բերուի։ Ջուրի խնդիրը մեր Հիւանդանոցին համար խիստ կենսական է, բայց հակառակ ատոր, ջուրը թէ՛ առատ չէ և թէ առողջարար չէ։ Միայն մէկ ջուր մը կուգայ գուրսէն՝ Բրբք-Զէյմէին ջուրը, որ գոհացուցիչ է. իսկ միւս գտնուած ջուրերը բոլորը հորի կամ անձրեւի ջուրեր են։

ԳԱՍԱՊԱՅԻ Հայ բնակչութիւնը, բաղկացեալ է մօտաւորապէս 80—85 տունէ, ունի 1840 թուականին կանգնուած Սուրբ Աստուածածին անուամբ եկեղեցի մը և 1896ին կանգնուած երկու վարժարաններ՝ Ճէվահիրճեան վարժարան՝ տղոց և Տիգրանուհեան՝ աղջկանց և մանկապարտէզի յատկացեալ։ Վարժարաններու երկսեռ աշակերտաց թիւը գրեթէ 55—60 է, որոնց ամենավերջի հարցքննութիւնը կատարուեր են անցեալ ամսոյ 25ին բայց դժբաղդաբար քանի մը անձերու ներկայութեան, վասն զի շատեր չեն եկեր։ Տեղւոյն ազգայիններուն իրենց կրթական յարկերուն հանդէպ ունեցած այս մեծ անտարբերութեան չարժանիքը, ուրիշ բան չէ, բայց եթէ անհամաձայնութեան ոգին որ բոյն դրած է իրենց ներսիդին,—ինչպէս կ'ըսէ նամակագիր մը. գրեթէ քանի մը տարիներէ ի վեր չարունակ վէճեր կը ծագին «Թաղական խորհրդոյ, քահանայի և վարժապետի» վերաբերեալ, և անոնք որ զբաղում չունին և իրենց խօսակցութեան նիւթ կը փնտռեն կը սկսին վիճաբանութիւններով ժամանակ անցնել, Նա մանաւանդ այս ամսուան մէջ վարդապետական խնդիր մըն է ծագեր որ ալ աւելի տաք վիճաբանութեանց դուռ բացած է։ Նամակագիրը սապէս կ'աւելցնէ.— «Իրօք ծիծաղելի է և միանդամայն ցաւալի Գասապացւոց այս խեղճ վիճակը որոնք փոխանակ միահամուռ աշխատելով վարժարանները բարեկարգելու, զանոնք աւելի յետադէմ վիճակի մէջ կը դնեն։ Կը սպասնք Դուրեան Սրբազանի թեմական այցելութեան որ գժբաղդաբար յապաղեցաւ, վասն զի դեռ չկարգադրուած, առկախ մնացած եկեղեցական ու կրթական խնդիրներ կան որոնք առանց իր ներկայութեան չեն կրնար լուծուիլ, յուսալի է թէ Դուրեան Սրբազան մօտերս քաղաքին այցելութիւն մը տալով երկպառակութեանց վերջակէտը կը դնէ։»

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԸ հետեւեալը զրկած է Տօքթ. Յովհ. Տ. Ստեփանեան, անոր նոր հրատարակած «Մանչերու թշնամին» անուն գրքոյկին առթիւ։ «Դուք, իբր բժիշկ և միանդամայն իբր հոգածու մը պատանեկութեան բարոյական կեանքին, աւելի լաւ ընտրութիւն մը չէիք կրնար ընել. որուն համար ջերմ շնորհաւորութիւններս ձեզի։» «Գրքոյկը ընդունածիս պէս կարդացի զայն ծայրէ ծայր, եւ հաճոյքով ու հիացումով որ, այնքան կարեւոր եւ այնքան փափուկ խնդիր մը, աւելի բացայայտ ու ուժգնի համեստօրէն կարելի չէր չօչափել ու դնել պատանեկութեան առջեւ, ետ կեցնելու համար զինքը այնպիսի անդունդէ մը, ուր հազարաւորներ կը գտնեն իրենց նեութական ու բարոյական մահը։»

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ.—Մեր այսօրուան Գրդ էջին մէջ կը հրատարակենք Տ. Հմայեակ քհն. Եքսէրճեանի երրորդ յօդուածը՝ եկեղեցական հարցերու շուրջ իբրեւ պատասխան Կորիւն վրդ.ի գրածներուն։

ՏՂՈՅ ՅԱՏՈՒԿ ՀԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՄԸ

Երկու ամիսէ ի վեր քաղաքիս Հայ և Թուրք ազգաբնակութիւններու մէջ մահացու և աղէտալի համաճարակ մը բռնամաթիւ մանուկներ կը խլէր, սակայն ցաւը այնչափ ուժգին և սպառնական երեւոյթ մը չէր առած մինչեւ հիմա, քան սա վերջին չաբաթը, ուր ամէն օր 2—3 մանուկներ հողին կը յանձնուին։ Մինչեւ հիմա զոհերուն թիւը, միայն Հայերուն մէջ 50ի հասած է գրեթէ, և ամէն օր այդ թիւը բարձրանալու և համաճարակն ալ աւելի սասկանալու վրայ է։ Նոյն և աւելի համեմատութիւնով կը գործէ նաև իր աւերը այս սոսկալի համաճարակը՝ մեր Թուրք եղբայրներուն մէջ ալ։ Շատ մը մանուկներ (մինչեւ 10-11 տարեկան) վարակուած և բռնուած են այդ համաճարակէն՝ որ փոխանցիկ է։ Կը լսենք թէ գիւղերուն մէջ ալ այդ համաճարակը կը տիրէ։ Անդրբասի մէջ տան մը հինգ մանուկները յաջորդաբար մեռեր են։ Իրերու դրութիւնը նոյնն է նաև քաղաքին մէջ։ Մէկէս մը երեք զաւակներն ալ երկու երեք օրուան մէջ իրենց կեանքերէն հրաժարեցան։ Նաեւ երկու զաւակներն ալ իրարու ետեւէ զոհ երթալէ վերջ, երրորդներն ալ վարակուած են և ժամէ ժամ մանուան երկիւղին մատնուած։ Հետեւեալ համաճարակը ահաւելիկ համեմատութիւններ կ'առնէ, և բժիշկներ չեն կրնար հիմնական դարման մը ցոյց տալ։ Բարեխնամ Կառավարութիւնը հարկ եղած հոգածութիւնն ու ուշադրութիւնը չի խնայեր։ Պէլէտիյեն հանեսեց կարգ մը տուներ, ուր հիւանդներ կան, և երեք ազգերու ալ վարժարանները։ Երեք օրէ ի վեր Մայր Եկեղեցիին մէջ հակում կը կատարուի և բարեպաշտ հաւատացեալներու խումբ մըն ալ մատաղի պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ ժողովուրդէն դրամ և տուներէն ալ վայտ, պլղուր և այլ ժողվելով։ Ամէն ծնողքներ դառն մտահոգութեան մատնուած են։ Համաճարակէն վարակուող մանուկներէն ոմանք թէեւ ազատած են, բայց և այնպէս շատ պզտիկ մաս մը կազմին անունք բաղդատութեան դնելով չաղատուողներուն հետ։

Շապին Դարահիսարի ծնողքներու այս չուարած վիճակին մէջ մարդասիրական պարտականութիւն մը կատարած ըլլալ կը կարծեմ հրապարակ նետելով բժշկական հարց մը, որ մեզի համար աւադ և խիստ չահեկան կարեւորութիւն ունի, խնդրելով որ Մանզումն և հայ թերթեր իրենց սիւնակները բանան բժիշկներու կարծիքներու, խորհուրդներուն և հրահանգներուն առջեւ, որոնցմէ կարենանք օգտուիլ և պէտք եղած հակադրու և զօրաւոր միջոցները ձեռք առնել համաճարակին աւերները սահմանափակելու համար։ Այս կերպով արդէն խնդիրը լոկ բժշկական հարց մը ըլլալէ աւելի մարդասիրական հարց մըն է, որուն պիտի փութան հարկ եղած բացատրութիւնները տալ՝ գլխաւորաբար հայ բժիշկներ անշուշտ։ Ուստի անցնիմ պարզել համաճարակին ախտանիշերն ու այլ հանգամանքներ։

Ինչպէս յիշեցի քիչ մը վերը, աւելի պզտիկներն են որ ենթակայ կ'ըլլան այս մահաբեր հիւանդութեան։ Մեծեր ալ թէեւ կը վարակուին երբեմն, սակայն անոնք կ'ազատին։ Մինչեւ հիմակուան բոլոր զոհերն ալ մանուկներ էին 1—10 տարեկան։ Բռնուողները նախ քանի մը օր քիթերնին կը կախեն ամէն զուարթ տրամադրութիւն և այլոյսի կը կորսնցնեն։ Ապա կոկորդնին կ'ուռնայ երբեմն մէկ կողմէն, երբեմն երկու կողմէն ալ և երբեմն ալ ներսէն ու դուրսէն։ Սաստիկ հազ մը գիրենք կը նեղէ։ Ուստէք, խմելէ կը դադրին բոլորովին, սոսկալի տաքութիւն մը կ'ապրէ ամբողջ մարմինը։ Սարսափելի փորձարարութիւն մը և թանկք մը վերէն ու վարէն կը գործեն։ Այնուհետեւ հիւանդին մարմինն ամէն կողմը կարմիր կարմիր բաներ երեւան կ'ելլեն, որոնք երթալով կը կապուտնան մնռած տեղն։ Ասիկա մեռնելու նշան չէ կարելի բացարձակապէս համարել, վասն զի ապաքինողներուն մէջ ալ կան անանկներ որոնք իրենց մարմիններուն վրայ միեւնոյն կարմիրները հանած են։ Երբեմն կոկորդի ուռեցքը ներսի կողմէն կը պայթի, որով կ'ազատի հիւանդը։ Զմռնամ ըսել նաեւ որ հիւանդ տղոց մարթերն ալ կը փոխուին։

Հետեւեալ հարցումներուն բացատրութիւնները չնորհակալութիւնով և երախտագիտութիւնով պիտի լեցնեն Գարահիսարիներու սրտերը։

1. Ինչ է այս հիւանդութիւնը։
2. Ինչ պատճառով առաջ կուգայ։
3. Ինչ կանխադրոյլ միջոցներ կան։
4. Ինչ է դարմանը։

Կը սիրեմ յուսալ թէ Նոյոր հայ բժիշկներ պիտի փութան օգտուիլ այս բարերարութեան առիթէն, որուն մէջ յանուն մարդասիրութեան իրենց հրմութեան դիտումի կ'ընեմ բոլոր քաղաքացիներուս հետ և մանաւանդ իրենց փոքրիկ զաւակներուն տառապանքը տես

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ ՔՐՈՆԻԿ

Յունիս 20, ժամը 6½ին, հոս հասաւ Քաղաքիս նորընտիր կուսակալ Վըսեմ. Նուրի պէյ, բոլոր զինուորական ու քաղաքային պաշտօնէից, մեծամեծներու եւ բազմախուռն ժողովրդեան մը խանդավառ ընդառաջութեամբ։

Յունիս 22, ժամը 2ին, կարդացուեցաւ Նորին Վսեմութեան պաշտօնին վերաբերող Կայս. հրովարտակը։ Ներկայ էին կուսակալի փոխանորդ Վսեմ. Արիֆի փաշա, բոլոր պաշտօնաւորներն ու մեծամեծները, բոլոր յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, իրենց համազգեստներով ու պատուանշաններով։ Երբ Կայս. գօրքերը, Համիտիյէ արուեստանոցին, Իսաքի և Բիւշի վարժարաններուն աշակերտները ու ժողովրդեան ստուարախումբ բազմութիւն մը յարգանքի դիրքով կեցած էին, Ն. Վսեմ. Նուրի պէյ հրովարտակին Գուդրան համբուրելով յանձնեց Իսարհի Ա. Գրագիր Ֆէյզի էֆէնտիի, որ նմանապէս զանի համբուրելով կարդաց ի՛լոր բովանդակ ներկաներու։ Ընթերցման ատաստանէն ետքը, խօսք առաւ Վսեմ. կուսակալը, բացատրական ակնարկ մը նետեց Կայս. հրովարտակին բարձր բովանդակութեանը վրայ, յայտնեց իր ամբողջական նուիրուածութիւնը՝ անոր իւրաքանչիւր կէտին ճշդոլի գործադրութեանը, և հրաւիրեց բոլոր պաշտօնէութեանց խումբերը՝ անկեղծօրէն աջակից ըլլալու իրեն՝ այդ նպատակին իրականացումին համար։ Օգոստափառ Կայսեր արեւշատութեանն ու բարօրութեանը, և Ն. Վեհ. հայրական խնամքներուն համար Միւֆթի Սուպհի էֆէնտիի և Քաղէդեցւոց Առաջնորդ Մուրատ Սիւլէյմանի աղօթքներէն ետքը, զինուորնուագախումբը զարնելու սկսաւ բարեւի եղանակ մը, որուն ընթացքին մէջ ժողովուրդը երեք անդամ պօռաց «Փառիշանը Զօք Եաշա», երբ թնդանօթներն ալ իրարու հետէ կ'արձակուէին, հրովարտակին մեծ փառքը հռչակելու համար։

Վսեմ. Կուսակալը մեկնեցաւ ընդունելութեան սրահը, ուր պատչաճ մեծարանքներ եղան ամէն անոնց, որոնք գացած էին իրենց սրտագին բարեմաղթութիւնները ընելու, անոր առաջիկայ պաշտօնավարութեան յաջողութեան համար։

*** Յունիս 23ին, Կիրակի, մասնաւորապէս ժամը 5½–7, տեղւոյս Ս. Քըրկիչ ժողովարանին մէջ կատարուեցաւ, Բողոքականութեան հոս մտնելու յիսնամեայ Յոբելեանին հանդէսը։ Յատուկ հրաւիրագրերով եկած էին Հալէպէն՝ Պատ. Հապիպ Սուպհիյէ, Հայր էֆէն՝ Պատ. Սարգիս, Մատէնէն՝ Պատ. Յովհաննէս Աչոտեան, Խարբերդէն՝ Մր. Պարսմ, Տքթ. Էֆքինսըն, Պատ. Ասատուր Եղոյեան, Պատ. Յակոբ Անտոնեան, Փրոֆէսոր Թէնէքէճեան, Փրոֆ. Որբերեան էֆէնտիները, քաղաքիս Բրիտանական յարանուանութեանց հոգևոր ներկայացուցիչներն ու բոլոր աչքառու դէմքերը։ Ամենախուռն բազմութիւն մը գրաւած էր եկեղեցիին ամէն ծակոտիները, ասող իմնալու տեղ չձգելու ատաստան։ Կառավարական պաշտօնեաներ կը հսկէին բարեկարգութեան տիրապետութեանը։ Բազմաթիւ աղօթքներ եղան, բազմաթիւ երգեր երգուեցան, ու բազմաթիւ ընթերցումներ և ատենախօսութիւններ կատարուեցան, յիշատակելու համար բողոքականութեան հոս մտնելուն ռահանորդութիւն ընողներուն անունները։

*** Յունիս 18ին, շատ ինքնատիպ եղերախաղ մը կատարուած է Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ Թաղականութեան Խորհրդարանին մէջ։ Վարժարանին ուսուցիչներէն մէկը, գրաւորապէս իրեն ուղղուած նախատական ածականի մը համար բացատրութիւն ուզելուն առթիւ ծագած բանավէճի մը ընթացքին, դրամ դու պատուիրեցիր, աղէկ մը... կը ասուի, մասնաւորապէս թաղականութեան մէկ անդամին կողմէ ու վերջն ալ կը պաշտօնանկուի։ Խնդիրը կը ներկայացնենք խոր ուշադրութեանը կեդրոնի Ուսումնական խորհուրդին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՈՍԱՆԵԿԱՆ ՀԱՆԳԷՍ

Երկուշաբթի Պալաթա Ս. Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյն մէջ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ պսակադրութեան հանդէսը Տեար Ալէքսան Տէօվլէթեանի ընդ Օր. Հայկանոյշ Միրիճանեանի, դուստր Թաղ. Խորհրդ. ատենապետ Կարապետ էֆ. Միրիճանեանի, կնքահայրութեամբ Թադէոս էֆ. Տէօվլէթեանի։ Եկեղեցին չքեղապէս զարդարուած էր։ Կը նախագահէր Տ. Արիստակէս եպս. Վանքեան, իր շուրջ ունենալով Տ. Տ. Վահան Պարտիզակցի և Տաճատ վարդապետները, քահանաներ ու դպիրներ։ Արարողութիւնները հանդիսաւոր ներգաչնակութեամբ կատարուեցան։ Ս. Նախագահը գեղեցիկ յորդորականով մը հարսին ու փեսին ապագայ կեանքն ու պարտքերը յիշեց, և օրհնեց զիրենք, իրենց դերդաստանը և ներկաները։

Նորապսակ ամոլը հիւրերու ընտրեալ բազմութեամբ մը առաջնորդուեցաւ Խորէնեան վարժարանի ընդարձակ սրահը, որ այս առթիւ պերճօրէն յարդարուած էր։ 12 աշակերտուհիք սիրուն ծաղկեփունջեր ի ձեռին վարժարանին պատոյց դրան երկու կողմերը կեցած ընդունեցին հիւրերը ընկերակցութեամբ Աւագ Ուսուցչի Գրիգոր էֆ, Ասլանեանի և Ուսուցչուհի Օր. Ս. Վարդանեանի։ Երկու օրիորդներ փունջեր կը նուիրէին ներս մտնող հիւրերուն։

Ճոխ պիւֆէ մը պատրաստուած էր, պատուասիրութիւնները և ջնորհաւորութիւնները խիստ կանոնաւորութեամբ տեղի ունեցան։ Վարժարանի աշակերտուհիներէն Օր. Արուսեակ Սահակեան բերանացի և Օր. Սաթենիկ Թոփճեան գրաւոր ուղերձներ արտասանեցին։ Հարսն ու փեսան շատ մը արժէքաւոր նուէրներ ընդունեցին։ Խորէնեան Սանուշիք նուիրեցին ադամանդի վրայ բանուած գեղեցիկ ձեռագործ պատկեր մը և բերանացի արտասանուած ուղերձին մէկ օրինակը քաւթոնի վրայ գեղակերտ և ոսկեզօծ պատրաստուած։

Ներկայից մէջ կը դտնուէին, Տէր և Տիկին Թադէոս Տէօվլէթեան, այրի Տիկին Պայծառ և օրիորք Տէօվլէթեան, այրի Տիկին Արմիկ և Օր. Զպուքեան, Տէր և Տիկին Յակոբ Միրիճանեան, Տէր և Տիկին Մկրտիչ Միրիճանեան, Պօղոս էֆ. Միրիճանեան, Տէր և Տիկ. Միսաք Լուսէնեան, Տէր և Տիկին Տիրան Զրաճեան, Տոքթ. Սամուէլ Խան Լաճինճեան, Տէր և Տիկին Բեթրի Հարոնեան, Տէր և Տիկին Գ. Թոփճեան, Տիկին Մանիկ Բ. Թահտաբունեան, Տէր և Տիկին Երուանդ Շալճեան, Արշակ և Արթաքէս էֆ. Համամճեան, Տէր և Տիկին Արմենակ Դարտանեան, Մ. Վիլի Ռունցլէր, Իպրահիմ-Անմէտ էֆ. Մովսէս սպայ Իսմայիլ էֆ. Միքայէլ էֆ. և որդիք Մուշէղեան, Ժիրայր էֆ. Մարկոսեան, Տիկին Ց. Աթիկեան, Միհրան էֆ. Սելեան, Գրիգոր էֆ. Սերոբեան, Մ. Մանթօ Գարանանօբուլօ, Աբրահամ էֆ. Քիլիպէյեան, Հայկ էֆ. Դարամաճեան, Ալիքսան էֆ. Զնտանճեան, Օնտիկ էֆ. Պէրպէրեան ևն.։

Շատ մը բարեկամներ ալ հեռագրաւ և նամակաւ ջնորհաւորած էին նորապսակ ամոլը։

ԳԻՆԵՐՕԹԻԿ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՈՒՑ ԿԵՍԱՐԻՈՅ

Հաստատեալ 1888 Մայիս 1

Վարժարանիս 20րդ տարեշրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 1ին։ Դասերը կ'սկսին Սեպտեմբեր 4 Բ. օրը։

Վարժարանիս մէջ կը տրուի զուտ տոհմային կրթութիւն և կ'աւանդուին.—Օսմ. Հայ. Ֆրանս. Անգլ. լեզուները, Բնական և Զուգական գիտութիւնք և այլ ուսմունքներ, խնամով, ընդարձակ ու գործնական կերպով։ Համարակալութեան և վաճառականական սկզբունքներուն մեծ կարեւորութիւն պիտի տրուի ներկայ շրջանին մէջ։

Վարժարանս շնու համար բացուած չէ, և մանաւանդ շատ ածան միջավայրի մը մէջ գտնուելուն պատճառաւ, ուսանողի մը տարեկան թոշակն է միայն (12) տասներկու լիրայ օսմ. որուն կէսը կանխիկ և միւս կէսն ալ Մարտի սկիզբը՝ նոյնպէս կանխիկ կը գանձուին։ Մի անդամի համար դպրոցական մուտքի դրամ կ'առնուի (½) կէս լիրայ օսմ.։

Ուսանողին գրական և դասական ամէն պիտոյքի, ճերմակեղէնի լուացման, սափրուելու, բժիշկի և դեղօրէից ծախքերը վարժարանէս կը հոգացուին։ Հագուստ, ճերմակեղէն և այլ ամէն զգեստեղէնք, ինչպէս նաև երկար տեւող հիւանդութեանց և երկրորդ բժիշկի մը պէտքն զգացուելու պարագային տեղի ունեցած ծախքերն ուսանողաց կը վերաբերին։

Զրի, կիսաթոշակ և նոյն իսկ ամենափոքր պակաս թոշակով ուսանող ամենեւին չընդունուիր։ Ընդունուելու համար եղած ամէն առաջարկութիւններն երբէք նկատի չեն առնուիր, և իսպառ անպատասխանի կը մնան։

Ներկայ շրջանին մէջ 15—20 թոշակաւոր ուսանողներ հոգիւ կրնանք ընդունիլ, ներկայ ուսանող թուոյն բազմութեան պատճառաւ, և կը շարունակենք վարժարանն իր նախկին կանոնաւոր և բարձրագոյն ընթացքին մէջ, ինչ որ ալ ըսեն անտեղի առարկողք ու նախանձորդք։ 1—6

ՊՕՄ ՏԸ ՖԻԿ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՔԱԹ

Գուստը Շերիֆ սանճաղը նոփաստ սէր միհէնտիսի իզլէթլու Խընտամնան էֆէնտիյէ թէրքիէն ըլութպէի սանիէ սընրքը միւթէմայիզի թէվֆիհ պայրաղմը տը։

ՆԸՇԱՆ

Գուստը շէրիֆ սանճաղը ումուրը էճնէպլիյէ միւտիրի իզլէթլու Պէչարա էֆէնտիյէ իքիճի ըլութպէէն Օսմանի վէ Թարիկաթ մուտիրի իզլէթլու Իսմայիլ Հագգը պէյէ իւչիւնճիւ ըլութպէտէն Մէէճիի նիշանի զիշանլարը ինսան պայրաղմը տը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Շուէյտի Օտքար թագաւորը, իր թոռան՝ Վիլհէլմ իշխանին Պոլիս այցելութեան առթիւ, Վասա պատանչանին Ա. կարգը տուաւ մանեակով միասին՝ Բարձ. Մեծ-Եպարքոսին, Բեւեռային Աստղի Ս. կարգը մանեակով միասին՝ Արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշայի և նոյն պատուանշանին Ա. կարգը՝ Արտաքին գործոց խորհրդական Նաում փաշայի։

ՀԱՄԱՀՈՂՈՎ.— Օսմ. կառավարութիւնն ալ հրաւիրուեցաւ մասնակցիլ այն համահողովին որ պիտի գումարուի սեպտեմբերին Պրիւսէլի մէջ, բեւեռային երկիրներու վերաբերեալ հարցերով զբաղելու համար։

ՃԱՌՈՒԱԿԱՆ մարտանաւեր այս պահուս պոյտա մը կը կատարեն Միջերկրականին մէջ։ Մօտերս Քօրֆու կը հասնի այս ճաւոնական նաւախումբը։

ՄԻՍԻ ԽՆԴԻՐԸ — Քաղաքագետութիւնը նկատելով որ միսի գինը, ոչխարներու նուազութեան հետեւանքով հաւանական է որ սղէ, հրահանգ խնդրեց Բ. Դուռնէն, որպէս զի ներքին պէտքերը մինչև որ չհոգացուին, նահանգներէն ոչխարի արտածումը արգիլուի։

ՍԿԻԻՏԱՐԻ ՄԷՋ ԹՐԱՄՈՒԷՑ .— Պետական Խորհուրդին անդամ Զէֆիր-զատէ Անմէտ փաշա, մենաշնորհ խնդրած էր Սկիւտարէն Հայտար փաշա, Նուռ Գուլեսը, Զամլըճա և ուրիշ տեղեր թրամուէյի գիծեր հաստատելու համար։ Առեւտրական և հարկաւոր շինութեանց նախարարութիւնը հարկ եղած քննութիւնը պիտի կատարէ կազմուելիք անանուն օսմ. ընկերութեան, վարչութեան, գիծին անցնելիք ճամբաներուն, անոնց նորոգութեանը ու ոռոգմանը մասին։

ԱԹԷՆՔԻ օսմ. դեսպան Բիֆաթ պէյ, որ արձակուրդ ստացած էր, եւրոպական ջերմուկները մեկնեցաւ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Անկեանոցին համար կերպասներու պատրաստութեան յատուկ մեքենայ մը բերել պիտի տրուի։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դեսպանատան առաջին քարտուղար Մ. Մէրլինկ, Թէհրանի դեսպանատան խորհրդական կարգուած ըլլալով մօտերս իր նոր պաշտօնատեղին պիտի ուղևորի։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ Խորհուրդին որոշումով, Սիւէյզի ժամանումները բժշկական այցելութեան և հականխումներու կ'ենթարկուին։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔՍՅԻՆ ընդհ. Տնօրէն Մ. Տէֆէա առջի օր մեկնեցաւ Եւրոպա։

ՁԱՐԴՈՍԿԻՆԵՐ. — Պալը-Բազարի սեղանաւորներէն Յակոբ էֆ. Ստամպուլեան, պաշտօնական արտօնութիւն ձեռք բերած էր իրենց պարտաստութեան իսկական գինովը ծախելու զարդոսկիներ որոնք պատրաստուած էին Փողերանոցին մէջ, 100ին կէս յանձնառողէպով մը։ Այս լումայափոխը տրուած պայմանին հակառակ, բարձր գիներով ծախեց նոյն ոսկիները։ Ելմտական նախարարութիւնը միջոցներ որոշեց առաջքը առնելու համար այս գեղծման, որ ժողովուրդին կը վնասէ։ Այս ոսկիները ակէց եւ պիտի ծախուին իրենց իրական արժէքով, օսմ. ոսկին 100 զրուշէն։

ԱԹԵՆՔԻ ԵՒ ՄԻՏԻԼԻՒԻ ՊԱՆԵՐԸ.—Բարիզի էճՓորմասիօն թերթը կը ծանուցանէ թէ Աթէնքի Պանքան մատդիր է Միտիլլի Պանքային գործառնութիւնները, 300,000 ոսկի դրամագլուխով իր վրայ առնել։

ԾԽԱՀՈՏԻ ՌԷԺԻԻՆ ընդհ. Տնօրէնի օգնական կարգուեցաւ ճարտարագէտ խորհրդական Մ. Վէյլ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՄԱՆՑ վերատեսչութիւնը նուազարդի դրած է գաւառներու ընտանի անասնոց գործերուն մասին պէտք եղած թուղթերուն և թէղբէրներուն տպագրութեան և իրենց տեղերը առաքման գործը։ Առաջին յանձնումը պիտի կատարուի վաղը հինգշաբթի։ Իսկ 100ին 5 զեղչով վերջնական յանձնումը պիտի կատարուի շաբաթ օր ժամը 10ին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՄԲԱԳՐԻ ՄԸ ԵՒ ԴԵՐԱՍԱՆԻ ՄԸ ԴԱՏԸ. — Ժամանակն հիւպատոսարանին մէջ առջի օր տեղի ունեցաւ դատավարութիւնը Մ. Բօլ Սիմի և Մ. Ռօլանի։ Մ. Սիմ խմբագիր-քրոնիկագիրն է Սթամպուլի, իսկ Մ. Ռօլան երգիչ՝ Բրթի-Շանի ամիսթատրոնի ֆրանսական խումբին մէջ։ Պնդիրը սա էր։ Մ. Սիմի թատերական քննադատութիւնները անախորժ կուգային Մ. Ռօլանի որ Յուլիս 3ի գիշերը, ներկայացման պահուն լեզուագարութեան մէջ գտնուած էր Բօլ Սիմի դէմ և ի մէջ այլոց զայն յորդորած էր անոպայ նամբակ (Բիհեուշ)։ Այս միջադէպին առթիւ թատրոնին տեսչութիւնը թէեւ ներողութիւն խնդրեց, սակայն նախատուող խմբագիրը դատ բացաւ ֆրանսական հիւպատոսարանի դատարանին առջև։ Դատարանը նախ լսեց վկաները, որոնք յայտարարեցին թէ նոյն օրը, 3րդ արարին ատեն Մ. Ռօլան բեմին վրայէն քամահրեց եւ ծաղրեց չարունակաբար Մ. Սիմը եւ նախատական բառեր բաւ։ Միջնարարին ատեն ալ դերասանը քուլիսներէն վար վազելով, չալիկով մը միայն, բարկաձայթ գոչեց «ո՞ւր է սա անպիտան համբակը, պիտի խեղդեմ մեռցնեմ...»։ Սթամպուլի վարիչ պաշտօնեան ալ պատմեց Մ. Ռօլանի խմբագրատուն երթալը, ուր սպառնալիքներ բրաւ։ Յետոյ խօսք առաւ Մ. Բօլ Սիմի պաշտպան փաստաբան Մ. Տըկան, որ չահեկան և սրամիտ պաշտպանողական մը մէջ պարզեց իր պաշտպանեալին գանգատները և հակառակ կողմին յանցանքները։ Փաստաբանը դիտել տուաւ թէ Մ. Ռօլան արուեստագէտի ասպարէզը ընդգրկելով, հանրութեան և մամուլին կրկնակ դատաստանին ենթակայ կ'ըլլար։ Ուրեմն պէտք էր սպասեր զանազան քննադատութեանց և գնահատութեանց։ Թատերական քրոնիկագրի մը կարծիքը՝ թէ այս ինչը աւելի կամ նուազ տաղանդաւոր է, անկախ կարծիքն մըն է։ Հետեւաբար իրաւունք չունի ո եւ է դերասան կամ արուեստագէտ լրագրին մէջ իրեն համար իբր մասնագիտական քննադատութիւն յայտնուած կարծիքի մը համար բուռն ընթացք բռնել հրապարակաւ անոր հեղինակին դէմ, որու քննադատութիւնները իրեն ճաշակին չէին եկած։ Փաստաբանը սահմանելով թատերական քրոնիկագրին պարտաւորութիւնները և իրաւունքները, պատմութիւնը ըրաւ միջադէպին, ուր Մ. Ռօլան նախատած էր Մ. Սիմը։ Թէեւ թատրոնին տեսչութիւնը, ամէն ինչ ըրաւ հասարակութիւնը գոհացնելու համար, բայց չի կրցաւ համոզել Մ. Ռօլանը որ յետս կոչում ընէ հանդէպ Մ. Սիմի։ Այսպէսով երկու կարծիք գոյացաւ հասարակութեան մէջ, մին ի նպաստ խմբագրին և միւսը ի նպաստ դերասանին, որ այդ միջադէպին սկսեալ ծափահարութիւններ խլելու արբշռութիւնը ըմբշխնից։ Փաստաբանը յարեց թէ հասարակութեան մէկ մասին այս ցոյցը ի նպաստ արուեստագէտին, պատճառ մը չէ որ խմբագիրը գոհացում չստանայ։ Սակայն կասարելապէս հիմնաւոր է Մ. Սիմի բողոքը և դատարանը անպատճառ պէտք է դատապարտէ Մ. Ռօլանը, գործադրելով հանդերձ ի նըպաստ անոր մեղմացուցիչ պարագաները և Պէռանժէի օրէնքին տրամադրութիւնները (Պեռանճիեի Օրենքը ազատ կ'արձակէ Ֆրանսայի մէջ թեթեւ յանցանքներու համար այն ամբաստանեալները որոնք առաջին անգամ դատարան կը ներկայանան և որոնց վարքն ու բարքը անաղարտ եղած է մինչեւ այն տեղը)։ Փաստաբանը ի վերջոյ յայտարարեց թէ պատրաստ է նոյն իսկ իր բողոքը ետ առնել, եթէ Մ. Ռօլան իր պակասը ճանչնալով խոստովանի թէ բարկութեան վայրկեանի մը մէջ գործած է և կը ցաւի ըրածին ու ետ կ'առնէ խօսքերը։ Դատարանը, հինգշաբթի օրուան յետաձգեց դատին շարունակութիւնը, ուր պիտի լսուին ի նըպաստ Մ. Ռօլանի բացակայ վկաները, ինչպէս նաեւ ամբաստանեալին փաստաբանին ճառը։

ԳԻՆԵՏԱՆ ԿԵԱՆՔԻ.— Ցէնեքի գինետուներէն մէկին մէջ, առջի օր, Եանի, Տիմիթրի ու Բէրիքլի բաւական արբեցան և առանց դրամ վճարելու ուզեցին մեկնիլ։ Գինեպանը դրամ պահանջեց. գինովները ընդդիմացան, կռիւ մը սկսաւ և գինովները ծեծեցին գինեպանը։ Բէրիքլի դաշոյնը քաշելով վիրաւորեց գինեպանը։ Ոստիկանութիւնը հասնելով ամէնքն ալ ձերբակալեց։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

Յուլիս 16ի կիրակի օր, Պէշիկթաշի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ մկրտութիւնը Տիար Սարգիս Բէպպազեանի անդրանիկ աղջկան, կնքահայրութեամբ Ստեփան էֆ. Ակոնայեանի։ Երեսան կոչուեցաւ Սանդուխտ-Ազրիճե։ Մկրտող քահանան էր Տ. Պարգեւ Ամատունի։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵԼԿՐԱՏ — 30 Յուլիս.— Ստոյգ աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ պալ են այն լուրերը թէ մտերս առեւտրական առաջնայ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ Սերպիոյ և Պուլկարիոյ միջև։ Սերպ կառավարութիւնը այդ մասին ո եւ է ձեռնարկ չէ ըրած և պիտի չընէ ալ մինչև որ չը կարգադրուի Աւբստրօ-Հունգարիոյ և Սերպիոյ միջև մաքսային վէճը։ Սքուբլինան, այսօր, գումարուելով, նախարարապետ Մ. Բաչիչ տեղեկութիւններ հաղորդեց Աւստրիոյ-Հունգարիոյ հետ առեւտրական խնդրոյն ներկայ կացութեան և թնդանօթներու յանձնարարութեան խնդրոյն վրայ։

ԲԱՐԻԶ .— Տիկին Ժան Վիքթոր-Հիւկօ երրորդ անգամ ըլլալով կ'ամուսնանայ, Մ. Միչէլ Նեկրէբոնթի հետ։

— Եկեղեցական գոյքերու 65,600 գործողութիւններ կատարուեցան մինչև հիմա. տակաւին 3000 կը մնայ։

— Լանֆան հրամատարը պաշտօնով Պրաձաֆվիլ (Ափրիկէ) ղրկուեցաւ աշխարհագրական Ընկերութեան ծախքով։ Պիտի ուսումնասիրէ Սէնէկալի և Նիկերի վրայ հետեւելիք լաւագոյն ճամբան։

— Ռուսիոյ արմտիքի բերքը այս տարի տկար է։

— Մաթիէօ կարտինալը Հռոմէն ճամբայ ելաւ՝ Բարիզ տանելով Պապին կոնդակը, եկեղեցիին և Պետութեան բաժանման վրայ։

ՊՐԻՒՍԷԼ .— Հիւսիսային Ճեպընթայ կառախումբը չարագործներու կողմէ գիծէն հանուեցաւ և երկու հոգի մեռաւ։ Չարագործներուն նպատակն էր գողնալ կառախումբին մէջ՝ դտնուած 2 միլիոն ֆրանքը։

ՀՌՈՄ .— Վատիկան ձեռնարկներ կ'ընէ՝ ներկայացուցիչ մը ունենալու Լահէի համաժողովին մէջ, յայտարարելով որ Պապը յանձն պատերազմիներու մէջեւ հաշտարարի դեր կատարած է յաջող կերպով։ Մէկ քանի տէրութիւններ, մանաւանդ Ֆրանսա, կ'ընդդիմանան այդ առաջարկին։

ԹԷՀԵՐԱՆ .— Պարսկաստանի նախարարապետը պաշտօնանկ եղաւ։ Նախարարական փոխոխութիւններ ալ տեղի պիտի ունենան։

ՊՈՒԻԲԻՇԵ .— Քանքինայի մէջ քարուղի երկու մթերանոցներ պայթեցան հրդեհէ մը։ Քանքինինգ հոգի մեռան։

ՀՌՈՄ .— Osservatore Romano կը հրատարակէ Պապին մէկ գրութիւնը՝ ծանուցանող թէ կրօնական նոր միաբանութեանց կազմութիւնը ասկէ վերջ Վատիկանի բացարձակ մենաշնորհը պիտի ըլլայ։

ՊԷՐԼԻՆ .— Անգլիոյ թագաւորը և Գերմանիոյ կայսրը պիտի տեսակցին Համպուրգի մէջ, երբ Էտուարտ Է. նոյն քաղաքէն անցնի՝ Մարիենպատ երթալու համար։

ՆԻԻ-ԵՈՐՔ .— Խաղաղական ճեպընթաց կառախումբը գիծէն ելլելով Հուսսըն գետը գահավիժեցաւ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ստացանք ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՄԻԻԵԱՆ ԴՐԱՏԱՆ նոր հրատարակած «ԴԵՂԵՑԻԿ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ, ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ» անուն գիրքը պատրաստուած յատկապէս տաճկախօս դաւառներու համար։

Գիրքը կը խառնէ իր մէջ շատ մը առաւելութիւններ՝ որոնց կարելի է տեղեկանալ պզտիկ քննութեամբ մը, գիրքին մաս կազմող բառարանը մանաւանդ՝ շատ կը դիւրացնէ ուսուցիչներուն գործը, քանի որ տղաք առանց նեղուելու պիտի փափաքին պատրաստել իրենց դասերը՝ ըլլայ դպրոցին ներս կամ անկէ դուրս։

Գրատան գեղչն է 20 % բայց աղքատի դպրոցներու համար մասնաւոր գեղչ ունի։

Հասցէ. — Պոլիս, Խօրասանճեան խան, Նոր Գրատուն

ՇՈՒՐԱՑԻ ՊԱՀԱՐՑԷՏԷՆ

Պարրիյէ էրղաք անպարը իշուն պիր սէնէ զարթնտա լիւդումը օլամագ օլան պիր միլիօն իքի եիւզ պին ճէտիտ գէյէ էրզ իլէ եիւզ պին գէյէ սապուն վէ օթուզ պին գէյէտէ բուղէնը զէյթին իթասընա թալիպ օլանլարը միւնագասատա պուլունմագ իւզրէ թէէմինաթ ազէյէրինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէլէրինի միւսթասրպէն Շուրայի Պարրիյէ լէվազիմ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

Ցի 18 թէմմուզ 322 1—3

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

30 Յուլիս 1906

Հեռագրական գործակալութիւնը մինչև թերթիս տպուած միջոցին չհաղորդեց Բարիզի Սակարանին գիները։

ՍԱԿԱՐԱՆ

Սակարանի 15 օրուան հաշուեյարդարութիւնը առջի օր կատարուելով գոնսոլիսին 104 զրշ. 15 փարա գին. հազար հատին համար 210 զրշ. բէբռու, երկաթուղիին 146 ֆրանք գին մէկ հատին համար 0.31¼ սանթիմ բէբռու Բէյժիին՝ 19 ոսկի գին, 10 հատին համար 40 զրուշ բէբռու որոշուեցաւ։

ԴԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օ.Ո.	104.15½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	103.17
Երէկուան էն բարձր գինը	»	104.12
» էն վար գինը	»	103.15½

ՐՈՒՄԵԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	145.87½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	145.87½
Երէկուան էն բարձր գինը	»	146.
» էն վար գինը	»	145.75

Շերքէթը Խայրիէ	Օ. Ո.	37.
Մէտիլլի Պանքա		6.—
Սելանիկի «	Ֆր.	173.—
Քամէրսալ	Ա. Ո.	10.—
Քարասու Բրէվիլէժիէ	Ֆր.	159.
» Օրտինէռ	»	140.
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Էնկ.	Օ. Ո.	4.50
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	9.15
» պարտաթուղթ	Ֆր.	488.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	296.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	18.12
Քարափ Կ. Պոլսոյ	Ֆր.	460.—
Քրէտի Ֆոնսիէ էմիրա. 1886		322.—
» » » 1903		267.—
Թրանսվալ		50.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	Ֆր.	262.50
Պանք Նաս. Կրէս.	»	430.—
» « » Նոր	Օ.Ո.	4.06
Լաւրիոն	Ֆր.	59.50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 զրշ.ին	զրշ. փր.
Ֆրանսական ոսկի	87.09
Անգլիական ոսկի	109.29
Բօլ	90.30
Մէճիտիյէ արծաթ	107.20
Բուպլի թղթադրամ	84.—
Քրիմիից	50.—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	զրշ.	109.20
Բարիզի » »	Ֆր.	22.96¼
Վիէննայի » »	քուրօն	21.96
Պերլինի » »	մարք	18.71

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1906

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	97.07
Օսմ. միաց. գոնս. 4 % բաց.	96.22
» » » գոց.	96.27
Բումէլիի երկաթուղի	Ֆր. 146.50
Բէյժիի պարտաթուղթ	» 438.—
Օսմանեան մաքս	» 482.—
Օսմանեան Պանքա	» 644.—
Քրէտի Լիոնէ	» 1154.—
Բարիզի Պանքա	» 1520.—
Աւստրիական Ռանթ	4% 99.70
Իտալական »	5 % 102.10
Ռուսական »	4½ 1901 71.25
Յպանական արտ. փոխ.	4% 95.55
Պոլիս Բարա Այսրն	Ֆր. 611.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1906

Անգլիական Ռանթ	87.75
Օսմ. Միաց. Գոնս. բաց.Գ.Կ.	95.25
» » » գոց. »	95.25
Օսմ. Պանքա	15.75
Պուլկարական 1892	100.—
Ռուսական 4 % 1898—89	72 50
Ցունական Ռանթ	40.75
Զարթրրթ	1.50
Թրանսվալ	2.—
Ռանսայն	6 18
Ճաւոնական 4 %	90.25

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1906

Գերմանական 3 %	87.60
Օսմ. Միաց Գոնս.	95.—
Օսմ. փոխառութիւն 1903	88.60
Բումէլիի երկաթուղի	145.75
Ռուսական 4 % 1902	72.60
Անատոլ. Երկ. Պարտ. Ա.	103.40
« » » Բ.	103.40
» » Բաժնեթ. 60 %	131.—

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1906

Օսմ. Բէյժի	407.—
Բումէլիի երկաթուղի	162.50
Վիէննական պանք	—.—

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1906

Օսմ. Միաց Գոնս.	96.—
Բումէլիի երկաթուղի	147 50

ՀՐԱՆՏ ԴԱՄԻԱՆՈՍԵԱՆ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

Կորիւն վարդապետ անհատական կարծիքները, ենթադրութիւնները՝ վաւերական, անհերքելի ճշմարտութիւն կը համարի, կը թողու բուն ճշմարտութիւնը, ինչ որ Ս. Գիրքն և Առաքելական վկայութեամբ հաստատած են։ Այս չնչանակէ՞ թողուլ Աստուածաշունչը և ընդունիլ «զվարդապետութիւնս զմարդկան դատաւորեալս»։

Վարդապետը միշտ վարկածին հետևելով կ'ըսէ թէ Մարկոսի Աւետարանը նախապէս գրուած է նմանութիւններէն դատելով, և լերան քարոզը եւ այլն աւելցուած է միայն։

Լաւագոյն պատասխանը պիտի ըլլայ իր դպրոցին պատկանող խոհեմաբարդ Ղեւոնդ վարդապետի հետևեալ հատուածը. «Բնականաբարեն չեն կրցած որոշել թէ ո՞րն է Աւետարաններէն նախնականը, Մարկոսի՞ն է թէ Մատթէոսինը. ոմանք կ'ըսեն թէ նախ Մատթէոս գրած է և Մարկոս գլխաւոր դէպքերը քաղած է Մատթէոսի և Ղուկաս Աւետարաններէն, ուրիշներ նախնականը Մարկոսինը, այլք Ղուկասինը կը համարին։»

Կորիւն վարդապետ վարկածի վարդապետութեան հետևելով պէտք էր ըսել թէ ոմանք նախնականը Մարկոսին կամ Ղուկասին կամ Մատթէոսին կ'ընծայեն։ Այս չէ ուզած ըսել, որովհետև նախնականը ո՛չ մին և ոչ միւսը պիտի ըլլար յայտնի՛, կամ ամէնքն ալ նախնական նկատել պէտք պիտի ըլլար և կամ պիտի հարկադրուէր ըսել. «Ճակուին քննադատը, համաւաւոր ասուածաբաններ չեն կարողացած հշդել թէ ո՞րն է նախնականը։»

Արդեօք այդ հոյակապ Աստուածաբաններուն վրայ իր անձին դերակշռութիւն մը ընծայելու համար յանգնած էր վարկածը վճիռի փոխել, և այս եղանակաւ պաշգամախօս վարդապետը հոյակապ Աստուածաբաններու զարմանքն ու հիացմանը ուղած է հրաւիրել իր վրայ։

Ինք կը կարծէ թէ ամբողջ աստուածաբանական աշխարհը անաստուածութեան քառասային խաւարի մը մէջ ինկած է, ամբողջ քսան դարերու մէջ բոլոր եկեղեցական հարք սխալած են։ Ուստի այս խաւարէն փրկելու համար պէտք է՝ զգայ արարչական պատգամ մը որոտալ. «Եղիցի լոյս» կը գոչէ, կնճիռը լուծուած է, լոյսը ճառագայթած, ալ վարանելու պէտք չկայ, Մարկոս առաջ գրած է, և Մատթէոս օրինակած։

Կորիւն վարդապետ հնախօսութեան գիրքը կը նետուի, հոն ապաւէն մը փնտռելու համար, բայց մեզի բան մը չխօսիր անկէ, ցոյց չտար մեզ հնագոյն կամ ժամանակակից պատմագիր մը, անոր վկայութիւնները։ Հնախօսութիւն բառով խնդիրը չլուսաբանուիր, պէտք է ըսել հնախօսութեան պատմութիւնը։

Դերը փոխանակենք, վարդապետը թող ներէ ինձ որ ես մէջ բերեմ հնախօսութեան վկայութիւնները։

«Հնագոյն եկեղեցական պատմիչներ, յորոց է Երանոս, եպիսկոպոս Լիոնի, որ աշակերտած է Պողիկարպոսի և մեռած 200 թուականին, կ'ըսէ թէ Մատթէոս Պաղեստինի մէջ գրած է Աւետարանը 63-64 թուականին։ Իսկ Եւսեբիոս 58ին կ'ընծայէ անոր թուականը, իսկ Աւետարանին Ի՝. գլխուն 15 համարին համաձայն անոր Երբայական ընդարձը գրուած է 60 թուականէն առաջ, իսկ յունարէն թարգմանութիւնը 64 թուականին, մինչդեռ Կորիւն վարդապետ կ'ըսէ թէ 70 թուականին, նոյն իսկ քիչ մըն ալ վերջը գրուած է։

Բառնաբասի թուղթը, որ վերջերս դտնուեցաւ Սինայի Ս. Կարապետի վանքէն, որու թուականը կը վերանայ 110 թուականին, սա ալ աւելի վաւերական վկայութիւն մը կուտայ Մատթէոսի Աւետարանին նախնականութեան։» (Զորս Աւետարաններու ծագումը, Ղեւոնդ Վ. Դուրեան)։

Ահա ժամանակակից պատմիչ, ահա Առաքելական պատմագիր, ահա Առաքելական յիշատակարան, ահա հնախօսութիւն։

Մխիթար Աբբայ Մատթէի մեկնութեան յառաջաբանին մէջ կը գրէ. «Յառաջագոյն քան զայլս գրեաց Մատթէոս զԱւետարանն, որ և նախապէս տարածեցաւ առ ամենայն հաւատացեալսն... Ասեն Եւսեբիոս և Հերոնիմոս թէ Առաքեալն Բարթուղիմէոս մինչ գնացեալ էր յԱրեւելս և ի Հնդկաստան, զԱւետարանն Մատթէոսի օրինակեալ տարաւ և Ս. Բառնաբաս օրինակեաց և տարաւ ընդ իւր ի Կիպրոս։»

Այսպէս վաւերական փաստերով և վկայութեամբ հաստատեալ ճշմարտութիւն մը հերքելու համար զօրաւոր, անհերքելի ապացոյցներ պէտք են, պարապ խօսքը, Կորիւնեան մնամէջ պատգամը զրպարտութիւններ են։

Նախորդ յօդուածիս մէջ ցոյց տուի թէ Եկեղեցին իր կազմակերպութիւնը ունէր, եպիսկոպոսներ, քահանաներ կային, պաշտօնին հետ բառն ալ կար, և տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ, Յիսուսի հաստատած Եկեղեցին, զոր Հոգւոյն դէմ իսկ չպիտի յաղթահարէին (Մատթ. Ժ.Զ. 18), հաստատուն հիման վրայ պէտք էր դրուած ըլլար, և ոչ թէ ըստ բազդի կառավարուէր, և արդարեւ ինչպէս հին օրինաց մէջ Ահարոնեան քահանայութիւնը ունէր իր կազմակերպութիւնը, նոր քահանայութիւնն ալ պէտք էր որ ունենար իրենը, վարչական տարրը պակսելու չէր անկէ։

Պօղոս Երբայեցւոց թղթովը այս ամէնքը կը հաստատէ. «Այլ ի փոփոխել խահանայութեան, հարկ է և օրինացն փոփոխումն լինել։» Մանաւանդ որ նոր օրինաց մէջ քահանայապետն էր Յիսուս Քրիստոս, հինը ժամանակաւոր էր. «Իսկ սա վասն յաւիտեան կալոյ ունի զքահանայութիւն։» (Երբայեց. Է. 12-24)։

Երբ բան մը կը դադրի և անոր տեղ ուրիշ մը կը յաջողէ կ'ըսուի փոփոխել, ուրեմն երբ հին քահանայութիւնը կը դադրի, անոր տեղ կուգայ նոր քահանայութիւնը, (և տակաւին Կորիւն վարդապետ կը պնդէ թէ ո՛չ քահանայ կայ ոչ քահանայութիւն) հնոյն կազմակերպութիւնը կը դադրի և անոր տեղ կուգայ նոր կազմակերպութիւն մը։

Քահանայութեան փոփոխութեան հետ օրէնքն ալ փոփոխութիւն կրած էր, պատարագը, մկրտութիւնը և քահանայական պաշտօնին ամբողջ կիրարկութիւնները։

Առաքելոց գործքերը և թղթերը կը սորվեցնեն թէ ըստ բազդի չէ կառավարուած Եկեղեցին, իր վարիչները ուսնեցած է, իր Առաջնորդները ունեցած է, իր հովիւները, իր ժողովները ունեցած է, պաշտօնէութեան զանազանութիւնները ունեցած է, ոչ միայն երէցք ժողովին նուիրապետութիւնը յարգած և հպատակած են անոր որոշման, այլ և Առաքեալ։

Պօղոս երբ կը լսէ թէ Հեթանոս ժողովրդեան մէջ դանուող հրեաները կ'ամբաստանեն զինքը, պէտք կ'զգայ իր անձը արդարացնելու, և որովհետև իր առաքելութեան համարն ալ պարտաւոր էր տալ Առաքելոց. ուստի դնաց Յակոբոսին, որուն քով բոլոր երէցներն ալ հաւաքուեցան, հոն Պօղոս իր քարոզութեան համարը տուաւ, Առաքեալք փառք տուին Աստուծոյ և ըսին Պօղոսի. «Տեսանե՞ս, եղբայր, քանի՞ բիւրք են հաւատացելոցն հրէից, և ամենեքեան նախանձաւոր օրինաց են։... ասէ մի՝ թէ լուսաել նոցա զորդիս՝ և մի՝ ըստ օրինացն գնալ, արդ զի՞նչ լինիցի... զայս արա զոր ասեմք։» (Գործք Ի.Ա. 18—22)։

Յետոյ կը յանձնարարեն կատարել սրբութեան պայմանները (Թիւք. Զ. 2—18), որպէս զի Հրեայք վստահ ըլլան թէ իր վրայօք լսածնին ոչինչ է, պէտք է միայն «զգուշանալ նոցա ի կռոց զսնեալոյ և յարեսէ և ի հեղձուցեալոյ և ի պոռնկութենէ։» (Գործք. Ի.Ա. 24—25)։

Երբ Փիլիպպոս Սամարիոյ մէջ իր առաքելութիւնը կը կատարէր, Առաքեալք Ժողով կ'ընեն և պէտք կը տեսնեն Սամարիոյ ընդարձակ վիճակին մէջ զրկել Պօղոսը և Բառնաբասը. Պետրոս և Յովհաննէս հրէից առաքելութեան կը զրկուին, որս եկեղեցեաց եւ որս քաղաքաց երեցներ կը կարգուին. առաքելութիւնը թեւ առած կը թռչի կարճ ժամանակի մէջ յԻսպանիա, ի Սպանիա, յԱթէնս, ի Փիլիպէ, ի Թեսաղոնիկէ, յեփեսոս, ի Թրովասա, ի Կրետէ, ի Պաղեստին, ի Բաբելոն, ի Կիլիկիա, ի Մեսոպոտամիա, յԱնտիոք, ի Փռիւգիա, ի Բիւթանիա, յԱփրիկէ։

«Նորածին քրիստոնէութեան, կ'ըսէ, առաջին տարիներն իսկ պաշտօնները զեղչակոյսով մը ծանրաբեռնել եկեղեցին չարժեր, եպիսկոպոսներուն պէտքը չեսոյ, առաջին դարէն վերջ, զգալի եղաւ որովհետև հաւատացեալներու թիւը չատցած էր։» Ուրեմն կ'ընդունի եպիսկոպոսական վիճակ մը, այն ատեն երբ Քրիստոնէից թիւը չատցած ըլլար, բայց ես այդ անագին թիւը ցոյց պիտի տայ իր ծագումին մէջ իսկ։

Կորիւն վարդապետ կը մոռնայ Պենտէկոստէի օրը հազարաւորաց դարձը ի Քրիստոս. Պօղոս իր քարոզութեան սկիզբն իսկ բիւրաւորներ դարձուցած էր (Գործք. Ի.Ա. 18) և Առաքելոց դարուն մէջ չէ՞ր որ երկեւրասանաւ և եօթանասունեակերկուք և ասունմամբ ձեռնադրեալ երեցք, եպիսկոպոսք, քահանայք, սարկաւագներ աշխարհի ամէն կողմը տարածուեցան. Կրիսկէս ի Գալլիա, Տիտոս ի Դալմատիա, Եպաֆրադիտէս ի Փիլիպէ, Բառնաբաս յԱնտիոք, Անանիա ի Դամասկոս, Տիմոթէոս յեփեսոս, յեօթանասնից Ստուքիաց, Սոսթենէս, Եպաֆէս, Ամպլիաս, Ապեղաս, Արիստարքոս զանազան տեղեր։ (Գործք և Թուղթք Առաքելականք։)

Առաքելական շրջանին թեմերու գոյութիւնը անկարելի կը նկատէ. եպիսկոպոսութիւնը աշխարհական տիրոջոս մը կ'ընդունի, Կորիւն վարդապետ չգիտե՞ր թէ Առաքեալներէն վերջ եպիսկոպոսութիւնն էր որ պիտի չարուներկէր վարել եկեղեցին. անոնք իրենց ձեռքը անկեցին եպիսկոպոսութեան ծառը, որոց պտուղները կը քաղէ ցարդ Քրիստոնեայ եկեղեցին, Կորիւն վարդապետ ալ այդ ծառին պտուղներէն մին է։

Կ'ընդունի թէ այդ աշխարհիկ տիրոջոսը կրող եպիսկոպոսն է որ առաջին դարէն յետոյ եկեղեցին վարելու պաշտօն կ'ունենայ. իւրաքանչիւր վիճակ մէկ մէկ տեսուչ եպիսկոպոս կ'ունենայ. բայց չըսեր թէ ինչպէս կը շարունակուի եկեղեցին առաքելոց մահուանէն վերջ. չէ՞ մի որ եպիսկոպոսք աշխարհիկ տիրոջոսաւոր տեսուչներ էին (հարկաւ ձեռնադրութիւն ալ չունէին, չէ՞). ապա ուրեմն ո՞ւրկէ ծնան հաւատաւոր եկեղեցիները, ինչպէ՞ս սնան, ինչպէ՞ս ապրեցան քսան երկար դարերու մէջ։

Պօղոս Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ կազմակերպութեան վրայ վճիռ գաղափար մը կուտայ. եկեղեցին մի մարմին կը նըկատէ և անդամներուն զանազան պաշտօններ կուտայ. ամէն անդամ զատ զատ շնորհներ ընդունած է, մէկը հաւատք, մէկը բժշկութեան շնորհք, մէկը իմաստութիւն, մէկը լեզուներ, մէկը մարգարէ եղած է, մէկը առաքեալ, մէկը վարդապետ, մէկը վարիչ, և յետոյ ցոյց կուտայ թէ անդամներէն իւրաքանչիւրը իրենց դերերը զատ զատ կը կատարեն, բայց մէնէնոյն մարմնոյն կը վերաբերին. եթէ ամէն մարմինը աչք ըլլար, ո՞ւր էր ականջը, եթէ ամէնը ականջ ըլլար, ո՞ւր էր քիթը, «Անդամք բազումք են և մարմին մի։» (Կորնթ. ԺԲ. 7—30)։

Պօղոս Երբայեցւոց թղթովն կը յիշէ առաջնորդը. «Ուստի՝ զեղուք առաջնորդաց ձերոց, և հպատակ կացէք նոցա, զի նոքա զանձինս վասն ոգւոց ձերոց, որպէս թէ համարս տալոց իցեն ընդ ձեր... ողջոյն տայիք ամենայն առաջնորդաց ձերոց» (Երբայեց. ԺԳ. 17—24)։ Տիմոթէոս ալ առաջնորդ կը կոչէ. «այլ դու զհետ եկիր վարդապետութեան իմոյ... առաջնորդութեան» (Բ. Տիմոթ. Գ. 10)։

Եկեղեցական վարչութեան կազմակերպութիւնը կը հաստատէ Պետրոս ալ իր թղթովը. «Արածեցէք զոր ի ձեզ հօտդ է Աստուծոյ, վերակացու լինել մի՛ իբրեւ ակամայ, այլ կամաւ ըստ Աստուծոյ, մի՛ զօշաքաղութեամբ, այլ յօժարութեամբ, մի՛ իբրեւ տիրելով վիճակացն, այլ լինել օրինակ հօտին։» (Ա. Պետրոս Ե. 2—3)։

Ահա կը ներկայի մեզ ժողովուրդը, որ է հօտ Աստուծոյ. կը յանձնարարուի մեզ վերակացու ըլլալ կամաւ և յօժարութեամբ, բառնալ անոր հոգերը, առաջնորդել անոնց, արածել զանոնք, առ ջուրս հանդստեան տնեղել։

Հօս, վերակացու, վիճակ, այս երեք բառերը արդէն բաւական են համոզելու թէ վարչական կազմակերպութիւն մը կար, և թէ այդ հօսը գիտենք թէ մեկ տեղւոյ մէջ չէր սահմանափակուէր. զանազան հօտեր կային, որոնց հանուրը միանգամայն կը կոչուէր վիճակ, զոր Կորիւն վարդապետ իր սովորական քմահաճ բացատրութեամբ կ'անուանէ մասն, բաժին, բայց ցոյց չտար մեզի թէ առաքելական կամ հայրապետական ո՞ր կանոնին, ո՞ր մեկնութեան մէջ վիճակը՝ բաժին, մասն իմացուած է, մենք դիտողութիւն չպիտի ընենք այդ բացատրութեան ալ, բաւական է որ կ'ընդունի թէ հաւատացող զանազան բնակութիւնք հօտեր կային, որոնց ընդհանուր կառավարութեան հոգը յանձնուած էր վերակացուներու, որք կարգուած էին ըստ քաղաքաց (Տիտոս. Ա. 5—7)։

Եղեկիէլ աւետի բացորոշ կը խօսի հովիւին պաշտօնին վրայ. «Մինթէ հովիւք զինքինս արածեն, ո՞չ հովիւք զխաչինս արածեն, արդ աւադիկ զկաթնդ ուտէք, և զաւրդ ագանիք, զպարարսն զենուք, և զխաչինս իմ ոչ արածէք, զտկարացեալսն ոչ զօրացուցէք, և զդիւանդացեալսն ոչ բժշկեցէք, զբեկեալն ոչ պատեցէք, զմոլորեալն ոչ դարձուցէք և զկորուսեալն ոչ խնդրեցէք. (ըստ Եփրայեցւոց), (Եղեկիէլ Լդ. 2—15)։

Հին և նոր քահանայութիւնը նոյն բաներն են որ կը սովրեցնեն միայն ինչ որ Պետրոս կամաւ և յօժարութեամբ ըսելով կը բաւականանայ, Եղեկիէլ ցոյց կուտայ թէ ինչ է կամաւ և յօժարութեամբ ըսուածը։ Հովիւը միայն իր անձը պէտք չէ խորհի. իր հանգիստը պէտք չէ փնտռէ, անոր պաշտօնը ոչխարները արածել է, անոնց վրայ դարձնելու է իր ամբողջ հոգը, զրաղումը, չէ՞ մի որ ամէն վիճակ իր գործը ունի, երկրագործը երկիրը հերկելու, իր հոգը մտածումը հողին արգաւորութեան հետ կապելու գործը ունի, այգեգործը՝ իր այգւոյն, հովիւը՝ իր ոչխարներուն, երբ երկրագործը երկրի բերքերը կը վայելէ պարտաւորէ է խնամ տանիլ իր արտերուն, հովիւը ոչխարին կաթը ու բուրը կը վայելէ, անոր պարարտները կը զենու, պարտաւորէ է անոնց մէջ տկարները ուժովցնել, նիհարները պարարտացնել, հիւանդները առողջացնել, մոլորեալը երթալ փնտռել գտնել, անագորունութեամբ վարուելու չէ անոնց հետ։ Կը տեսնէք թէ որպի՛սի յատակ և որոշ գծուած է ժողովուրդը առաջնորդող հովիւին պաշտօնը։

Տիրապետելու գաղափարը արհամարհած էր, ինչպէս կ'ըսէ Պետրոս. ժողովրդեան տէր, պաշտպան, հոգատար մարմին իմանալու է Պետրոսի մի տիրելով վիճակացը, զոր կը բացատրէ Պօղոս «Զի ոչ եթէ տիրեմք ձեզ հաւատոյդ, այլ գործակից եմք չնորհացդ ձերոց։» (Բ. Կորնթ. Ա. 23)։

Եպիսկոպոսք առանձին թեմերու Առաջնորդ կամ Տեսուչ չէին, կ'ըսէ վարդապետը, բայց ինչո՞ւ չյիշեր թէ Տիտոս Առաջին եպիսկոպոս կրէտէի, վիճակին համար pus խղաճաց երէցներ կը կարգէ, (Տիտոս Ա. 8) Պօղոս Փիլիպպէցւոց վիճակին եպիսկոպոսաց ողջոյն կ'ընէ (Փիլիպ. Ա. 1) Եփրաթեցւոց Առաջնորդաց ողջոյն կը զրկէ (Երբայեց. ԺԳ. 17)։ Տիմոթէոս առաջին ձեռնադրեալ եպիսկոպոս կը կարգուի Եփեսոսի (Թուղթ առ Տիմոթէոս) Եպաիրոտիոս Փիլիպպեցւոց Առաքեալ կ'ըլլայ (Փիլիպ. Բ. 25)։

Կորիւն վարդապետ արդարեւ չէ կարդացած այդ թուղթերը և չգիտեր տակաւին թէ Տիմոթէոս եպիսկոպոս ձեռնադրուած է Պօղոսէ. (Ա. Տիմոթէոս Դ. 14) այսպէս ալ Տիտոսի համար, զանոնք գործակիցներ կը ճանչնայ միայն, թերեւս գործակից բառէն կը հետեւցնէ թէ ձեռնադրութիւն չունին, եպիսկոպոս չեն, ինչ պիտի ըսէ ուրեմն երբ ըսեմ թէ Պօղոս զեպափրոտիոսը ալ եղբայր, պաշտօնեայ և առաքեալ կ'անուանէ։ (Փիլիպ. Բ. 25)

Պօղոսի յանդիմանութիւնը հարկ կը համարիմ ասա մէջ բերել առ յընթերցումն վարդապետին. «Պատուէր տալիս ոմանց զլինել օտար ուսմունս... որ մանաւանդ խնդիր յուզեն և ոչ զտնտեսութիւն Աստուծոյ հաւատովք, յորոց ոմանք վրիպեցան խոսորեալք յուսնայնութիւն բանից, կամին լինել վարդապետք, օրինաց, իմբեանք ոչ իմանան զինչ խօսին, և ոչ վասն որոյ պնդեալն են։» (Ա. Տիմոթ. 3—10)։

Բայց մենք շարունակենք խօսիլ Առաքելական դարուն մէջ կարգուած վիճակաւոր եպիսկոպոսաց վրայ։ Գ. Եպիսկոպոս Հռոմայ՝ Կղեմէս, Պօղոսի գործակիցը։ (Էնդ իս Կղեմաս հանդերձ և այլովք գործակցօք իմովք։ Փիլիպ. Դ. 3) կը կառավարէ Եկեղեցին 92-101

Իգնատիոս Ասորի, Զմիւռնիոյ Բ. եպիսկոպոս, աշակերտ Յովհաննու և աշակերտակից Պողիկարպոսի. «Սա Առաքելոցն հարազատաբար գտաւ կենակից... որ անուանակից եղև նոցա և ամենայն ուրեք կենցաղակից... զո՞ր յառաջագոյն ներքոգեսցուք մեզ, զեպիսկոպոսն, եթէ զԱռաքեալն։» (Ոսկեբերան)։

Վաղանանեցաւ 167ին, հարիւրամեայ, 84 տարի ծառայեց Եկեղեցւոյն։ Սա յաջորդեց Զմիւռնիոյ առաջին եպիսկոպոսին Եւսեբիոսի։ Պողիկարպոս, աշակերտ Յովհաննու, Եպիսկոպոս Զմիւռնիոյ, 167ին կը վաղանի, հարիւրամեայ, 84 տարի կը ծառայէ Եկեղեցւոյն, սա կը յաջորդէ Բիւկոլիոս Եպիսկոպոսի։

Իրենէոս, Լիոնի Եպիսկոպոս, 140ին ծնած և յաջորդած է Պոթինոս եպիսկոպոսին, որուն մահը կը պատահի 178 թուին։

Ագրիպպինոս, Թռնաղոս և Կիպրիանոս, Կարկեդոնի եպիսկոպոսներ, Կիպրիանոս մկրտուած է 245ին։ Ալեքսանդր եպիսկոպոս Կապադովկիոյ 202 ին, և ապա Երուսաղէմայ եպիսկոպոս, 217ին կը մեռնի։ Դեմէտրիոս եպիսկոպոս Ավրիկէի, 228ին։

Դիոնէսիոս եպիսկոպոս Արիսպագացի, եպիսկոպոս Աթենացւոց, աշակերտ Պօղոսի։

Եւարիստոս եպիսկոպոս Հռոմայ, որու կը յաջորդէ Աղեքսանդր առաջին 117ին։ Կուադրատոս եպիսկոպոս Աթենայ, Թէոփիլոս եպիսկոպոս Անտիոքայ, որք աշակերտաց ժամանակակից եղած են։

Վարդապետին գրած զրաքանութեանց մասին մեր խօսքը կնքելով կը յիշեցնենք միայն որ լաւ միտ դնեն ընթերցուածոց, (Ա. Տիմոթ. Դ. 13), հեզ, խոնարհ ըլլայ, մի՛ թշնամանող, մի՛ յանդուգն, մի՛ հարկանող, (Ա. Տիմոթ. Գ. 1—6), գայթակղութիւն չդնէ ժողովրդեան հաւատքին մէջ, (Մատթ. ԺԸ. 6), ողջամիտ բանից հաւատարիմ մնայ, (Բ. Տիմոթ. Ա. 13) զգուշանայ ի նորածայն բանից և ի հակառակութենէ և ի մոլորանուն գիտութենէ, (Ե. Տիմոթ. Զ. 20) միտ դնելով որ Առաքելական պատուէր կայ «ողջամիտ վարդապետութեամբ ուսուցանել և հակառակողները յանդիմանել (Տիտոս Ա. 9), եւ երբ դարձեալ «այլ ազգ ինչ ուսուցանիցէ, և ոչ անսայցէ ողջմտութեան բանից Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։» Պիտի ըսեմք թէ «Այնպիսին հպարտացեալ է և ոչինչ գիտէ, այլ տապի ի խնդիրս և ի բանս հակառակութեան,» (Ա. Տիմոթ. Զ. 4)։

Պօղոս այնքան վնասակար կը նկատէ զրպաստութիւնը, որ անդադար կը գրէ Տիմոթէոսի Ա. և Բ. Թուղթերուն մէջ, Տիտոսի, Հռովմայեցւոց և կ'աղաչէ անոնց. «Աղաչեմ զձեզ, եղբարք, դիտել զայնպիսիսն, որ... առնիցեն արտաքոյ վարդապետութեան... և խորշեցարուք ի նոցանէ.» (Հռոմ. ԺԶ. 17)։

ՀՄԱՅԵՍԱԿ ՔՀ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ԷՎԳԱՖԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ

ՆԷԶԱՐԷԹԸ ՃԷԼԻԼԷՍԻՆՏԷՆ

Էսիրնէսէ՝ քեսին ճէվմիի չէրիֆէ իչուն լիւզիմա օլան իւչ պին արքն Թարապլուս հասբրինին Էսիրնէյէ գասար մէսարիֆը նագլիյէսի միւթէֆիտէ այիտ օլմագ իւզրէ, պէչէր արշունու մէճիտի 19 ղրուշ հիսապլյա իքի ղրուշան թալիպի էօնտէսինտէ օլուպ չէհրի հալը բուսմինին 19իսնի չէհարչէպին կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնզիլ վուգուսլուղու հալտէ 22նի ճուսմա էրթէսի կիւնինտէ գասար եկնէ հէր քաչ փարա վէ էյեմը մէղքիւրէտէն մաստա իւչ կիւն զարֆընտա պիր տէֆտա մախսուս օլմագ իւզրէ եիւզտէ օն թէնզիլ վուգուբնտան սօնրա քէզալիք իրթէսի կիւնիւ իչուն տա քաչ փարա գապուլ օլունարագ հատը լայզէրը պուլտուղու թագտիրտէ իհտիլի գաթիյէտ իճրաը մուքարրէր պուլտունմուշ օլուուղունտան նոգսանրլա իթթահա թալիպ օլունանլարը եիւզտէ պէշ նիսպէթինտէ թէմին ադէլէրինի վէ եախուտ միւթէպէր վէ միւսատտագ քէֆալէթնամէլէրինի համիլէն էյեմը թագիկիյէտէն մաստա հէր կիւն սահթ օնա գասար մէճլիսը իսարէի էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

15 Թէմմուզ 1322

Զուրէպան միւլիւմին խասթախանէսի իչուն միւսաատասրնա լիւգիմ կէօրիւնէն էգզա վէ էսէվմէթը թրպիյէնին մէճմուը 3900 վէ ալաթը ճէրրահիյէ 12900 ղրուշտա թալիպի էօնտէսինտէ իսէտէ ֆիյաթը մէղքիւրէ հատտը լայզէրը պուլտանարնա պինա էն միւտագասա միւսաէթի թէմոտա իսիլմիշ վէ չէհրը հալը բուսմինին 19նճը չէհարչէպին կիւնիւսէ գասար իճրաի միւնագասաբլա հէր քաչ փարա թէնզիլաթ գասպուլ իսիլէրէք զարարտաէսի քէշտէ վէ իքի կիւն զարֆընտա տա պիր տէֆտա մախսուս օլմագ իւզրէ եիւզտէ օն թէնզիլ վուգուբնտան սօնրա քէզալիք իրթէսի կիւնիւ իչուն տա քաչ փարա գապուլ օլունարագ հատը լայզէրը պուլտուղու թագտիրտէ իհտիլի գաթիյէտ իճրաը մուքարրէր պուլտունմուշ օլուուղունտան նոգսանրլա իթթահա թալիպ օլունանլարը եիւզտէ պէշ նիսպէթինտէ թէմին ադէլէրինի վէ եախուտ միւթէպէր վէ միւսատտագ քէֆալէթնամէլէրինի համիլէն էյեմը թագիկիյէտէն մաստա հէր կիւն սահթ օնա գասար մէճլիսը իսարէի էվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

15 Թէմմուզ 1322

ՀԱԻԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱՅՈՒՄԸ

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԹԵՍՈՒՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

Հարիւրաւոր հազարաւոր հաւկիթներ զդրոցի մը կամ տուփի մը մէջ զետեղելով տասնեւմէնէն քսան և մէկ օրուան ժամանակամիջոցի մը վերջ՝ վառեակներու միահամուռ և համաչափ ձուլելէն հանդիսատեսը ըլլալ արդի դիտութեան մեզի պարգեւող հետաքրքրաշարժ և զբօսանցուցիչ անակնկալներէն մէկն է։

Արհեստականօրէն ձեռք բերուած վառեակներու ծնունդը ո՛րքան ալ հետաքրքրաշարժ և արդիւնաւոր ըլլայ, անոր յաջողութիւնը և համբաւը արդի դիտութեան վերագրելը ճշմարիտ չէ, քանի որ Արիստոտ և Պլինիոս մեզի կը հաւատան թէ հին Եգիպտացիք կարգ մը հաւկիթներ ազբի մէջ զետեղելով և ուրիշ զանազան միջոցներով զանոնք կանոնաւոր տաքութեան մը ենթարկելով բազմաթիւ վառեակներ կը ստանային։

Կ'ենթադրուի թէ արհեստականօրէն հաւերու բազմացումին իրական համբաւը Զինացիներուն պատկանի, որովհետև անոնք Եգիպտացիներէն ալ առաջ բազի հաւկիթներէն արհեստականօրէն բազեր կը հացնէին։

Եգիպտացիք չի գիտցուիր ո՛ր թուականին մամալ կոչուած փուռերու միջոցաւ սկսան կիրարկել արհեստական թխսումը։

Մինչեւ հիմա մամալ անուանուող այս փուռերուն գործածութիւնը կը տեսնուի մասնաւորապէս Պէրմէ գիւղին մէջ, որուն բնակիչները Պիրմէացիք կը կոչուին։

Եգիպտացիք այս փուռերուն (մամալ էլքաթաթ կամ էլ ֆարուգ) այսինքն վառեակներու դործարան անունը կուտան։

Փուռերը մասամբ սորերկրեայ և ներքին տեսքով քառանկիւնաձեւ են։

Փուռը ներքնապէս վեց սենեակներու կամ խորշերու բաժնուած է։

Երկու կարգի վրայ գտնուող այս խորշերը նրբանցքով մը իրարմէ անջատուած են, այնպէս որ նրբանցքին թէ՛ աջ և թէ ձախ կողմին վրայ դէմ դէմի երեքական սենեակ կը գտնուի։ Նրբանցքին առաջակողմը կամարաձեւ շինուած է։ Փուռին ձախ մասը կ'երթայ կը միանայ փուռին պաշտօնատեղերուն յատկացուած գմբեթաւոր տեղի մը հետ, որուն կից կը գտնուի նաեւ հաւկիթներու չտեմարանը։

Փուռին աջ մասին վրայ ձախակողմեան յար և նման գմբեթաւոր տեղ մը կը գտնուի, ուր կը դիզուին վուշի կամ կանեփի խծուծներ (էրքրի)։

Նրբանցքը նորածին վառեակներու պատոյին յատկացուած ըլլալով, անոր մէջ հոս հոն հատ և կարճ գերաններ նետուած են, որոնց վրայէն փուռի աշխատաւորները կ'անցնին ու կը դասնան առանց վառեակներուն վնասելու։ Իւրաքանչիւր խորշ կամարաձեւ շինուած է և շրջապատուած է բաւական հատ պատերով։ Խորշին նրբանցքը դիտող առաջակողմին վրայ քառակուսիաձեւ և բաւական լայն դռնակ մը կը գտնուի։

Իւրաքանչիւր խորշ մէկ մէկ թխսարաններ ըլլալով փուռը վեց թխսարաններու բաժնուած կ'ըլլայ։

Հաւկիթները իւրաքանչիւր խորշի գետնին վրայ նախապէս դիզուած յարդի դէզերու վրայ զետեղուած են։ Կրակը այս խորշերուն առատաղներուն վրայ նախապէս շինուած փոսերուն մէջ կը դրուի։

Վառեանիւթը մանրուած յարդի և կովի քակորի և կամ ուղտի աղբի խառնուրդէ բաղկացած է։

Հաւկիթներուն բեղմնաւոր կամ անբեղմնաւոր ըլլալը թխսումի տասներորդ օրուան մէջ դիտուելէ յետոյ խորշերուն առատաղներուն վրայ կը փոխադրուին։ Առատաղին վերեւը վառուող կրակը թխսումի տասներորդ օրը կը մարեն և վուշի կամ կանեփի խծաներով բոլոր ծակերը գոցելէ վերջ ասնցմով կը ծածկեն նաեւ հաւկիթները։

Փուռին այս հանճարեղ շինութիւնը իր մէջ հաւին բնական տաքութիւնը կ'ապահովէ միշտ։

Մոլով (յարդով շաղախ) շինուած փուռերը աղիւսով շինուածներուն չափ արդիւնաւոր չեն կրնար ըլլալ, քանի որ անձրեւներու ժամանակ անոնք իրենց համաչափ բարեխառնութիւնը կը կորսնցնեն և այսպէս սաղմերուն մահուանը պատճառ կ'ըլլան։ Եգիպտացիք թխսումի համար անհրաժեշտ ջերմութիւնով իրենց փուռերը կարենալ տաքցնելու համար ջերմաչափի պաշտօնը տեսնող տեսակ մը խիս չինած են, որուն հաշիւը սկսիլը հաւատարիմ մնայ, (Բ. Տիմոթ. Ա. 13) զգուշանայ ի նորածայն բանից և ի հակառակութենէ և ի մոլորանուն գիտութենէ, (Ե. Տիմոթ. Զ. 20) միտ դնելով որ Առաքելական պատուէր կայ «ողջամիտ վարդապետութեամբ ուսուցանել և հակառակողները յանդիմանել (Տիտոս Ա. 9), եւ երբ դարձեալ «այլ ազգ ինչ ուսուցանիցէ, և ոչ անսայցէ ողջմտութեան բանից Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։» Պիտի ըսեմք թէ «Այնպիսին հպարտացեալ է և ոչինչ գիտէ, այլ տապի ի խնդիրս և ի բանս հակառակութեան,» (Ա. Տիմոթ. Զ. 4)։

Պօղոս այնքան վնասակար կը նկատէ զրպաստութիւնը, որ անդադար կը գրէ Տիմոթէոսի Ա. և Բ. Թուղթերուն մէջ, Տիտոսի, Հռովմայեցւոց և կ'աղաչէ անոնց. «Աղաչեմ զձեզ, եղբարք, դիտել զայնպիսիսն, որ... առնիցեն արտաքոյ վարդապետութեան... և խորշեցարուք ի նոցանէ.» (Հռոմ. ԺԶ. 17)։

ՀՄԱՅԵՍԱԿ ՔՀ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԹԽՍՈՒՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

Հարիւրաւոր հազարաւոր հաւկիթներ զդրոցի մը կամ տուփի մը մէջ զետեղելով տասնեւմէնէն քսան և մէկ օրուան ժամանակամիջոցի մը վերջ՝ վառեակներու միահամուռ և համաչափ ձուլելէն հանդիսատեսը ըլլալ